

HØGSKOLEN STORD/HAUGESUND

Lønnsomhet i sparebankbransjen. Sammenligning av alliansefrie
sparebanker og alliansebanker.

Bacheloroppgave utført ved

Høgskolen Stord/Haugesund - Økonomisk-administrativ utdanning

Av: Janne Kristin Hansen

Dette arbeidet er gjennomført som ledd i bachelorprogrammet i økonomi og administrasjon ved Høgskolen Stord/Haugesund og er godkjent som sådan. Godkjennelsen innebærer ikke at HSH innestår for metodene som er anvendt, resultatene som er fremkommet og konklusjoner og vurderinger i arbeidet.

Bacheloroppgavens tittel: Lønnsomhet i sparebankbransjen. Sammenligning av alliansefrie sparebanker og alliansebanker

Janne Kristin Hansen

Veileder: Øivind Andre Aase

Gradering: *Offentlig*

Forord

Denne bacheloroppgaven er en avslutning av mitt treårige studie i økonomi og administrasjon innenfor profilen finans - og økonomistyring ved Høgskolen Stord/Haugesund.

Denne skriveprosessen har vært utfordrende og lærerik, og det har vært veldig spennende å komme så nært innpå sparebankbransjen.

Jeg vil benytte anledningen til å takke Håvard Fidjeland som er økonomisjef i Skudenes & Aakra sparebank og Kåre Gullhaug som er økonomisjef i Haugesund sparebank for at de var villige til å stille opp på intervju, og som har bidratt med mye nyttig informasjon til oppgaven. Jeg vil også rette en takk til de sparebankene i utvalget mitt som tok seg tid til å svare på spørreundersøkelsen.

Til slutt vil jeg rette en stor takk til min veileder Øivind Andre Aase som under hele prosessen har vært til disposisjon og har gitt meg konstruktive tilbakemeldinger og gode råd.

Sammendrag

Ved å analysere lønnsomheten til sparebankene har målet vært å finne ut om de alliansefrie sparebankene er like lønnsomme som alliansebankene, og studere hvordan utviklingen har vært i sparebankbransjen i perioden 2009-2013.

Jeg har utført vertikale analyser, horisontale analyser og nøkkeltallanalyser for perioden 2009-2013, og sammenlignet de alliansefrie sparebankene med alliansebankene.

For å få enda mer forståelse av sparebank bransjen har jeg også hatt intervjuer med to lokale sparebanker i utvalget mitt, og til det resterende utvalget ble det utformet et spørreskjema.

De faktorene som har vært mest sentrale i oppgaven er fordeler og ulemper ved å være en alliansefri bank, hvordan resultatene i sparebankene har blitt påvirket av de nyeste kapitalkravene og hvordan den økonomiske utviklingen har vært de siste fem årene i sparebankene i utvalget mitt.

Hovedfunn i oppgaven utfra de ulike analysene kan tyde på at de alliansefrie sparebankene er like lønnsomme som alliansebankene.

Ved å utføre T-tester har jeg undersøkt om det finnes signifikante forskjeller i de ulike nøkkeltallene mellom alliansebankene og de alliansefrie sparebankene.

Utfra T-testene kunne jeg konkludere med at ikke er noen signifikante forskjeller mellom de alliansefrie sparebankene og alliansebankene.

De største forskjellene mellom de alliansefrie sparebankene og alliansebankene er at de som står utenfor alliansene er mer selvstendige og fleksible enn alliansebankene, mens alliansebankene har en noe større produktportefølje. Denne forskjellen har derimot blitt mindre de siste årene enn tidligere på grunn av at også de alliansefrie sparebankene har hatt større fokus på å tilby sine kunder flere produkter.

Lønnsomheten i sparebankene ser ikke ut til å bli påvirket negativt av de nye kapitalkravene, men en ser heller tendenser til at lønnsomheten har økt.

Mange sparebanker har hatt fokus på å øke inntjeningen, mens noen få har utstedt egenkapitalbevis og/eller tatt opp ansvarlig lån for å øke sin kapital.

Innholdsfortegnelse

FORORD	3
SAMMENDRAG	4
1. INNLEDNING	7
1.1 BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMA OG PROBLEMSTILLING.....	7
1.2 AVGRENSNINGER.....	8
2. BANKBRANSJEN	9
2.1 HISTORIEN TIL SPAREBANKENE I KORTE TREKK.....	9
2.2 FORSKJELLER MELLOM SPAREBANKER OG FORRETNINGSBANKER.....	10
2.3 EN BESKRIVELSE AV DE ULIKE ALLIANSEGRUPPENE.....	11
2.3.1 <i>Eika gruppen AS</i>	11
2.3.2 <i>Sparebank 1 Alliansen</i>	11
2.3.3 <i>De alliansefrie sparebankene</i>	12
3. TEORI	13
3.1 ULIKE BEGREPER OG DEFINISJONER INNENFOR BANKVIRKSOMHET.....	13
3.2 OMGIVELSENE TIL SPAREBANKENE.....	15
3.2.1 <i>PESTEL-analyse</i>	15
3.2.2 <i>Porters femkraftsmodell</i>	18
3.2.3 <i>Strategier og alliansesamarbeid</i>	20
3.3 REGNSKAPSKVALITET.....	21
3.3.1 <i>Historisk kost</i>	22
3.3.2 <i>Skjønnsmessige vurderinger</i>	22
3.3.3 <i>Spesielle forhold</i>	23
3.4 OVERSIKT OVER REGNSKAPET.....	23
3.4.1 <i>Vertikal analyse</i>	23
3.4.2 <i>Horisontal analyse</i>	24
3.5 NØKKELTALL.....	24
3.6 EVALUERING.....	26
3.7 PRESENTASJON AV TIDLIGERE FORSKNING.....	26
3.8 T-TEST.....	27
4.1 VALG AV METODE.....	28
4.2 UTVALG.....	28
4.3 KVALITATIV OG KVANTITATIV METODE.....	29
4.3.1 <i>Primærdata og sekundærdata</i>	30
4.3.2 <i>Kvantitativ metode</i>	30
4.3.3 <i>Kvalitativ metode</i>	31
4.4 DRØFTING AV RELIABILITET OG VALIDITET.....	32
4.5 DRØFTING AV KILDER.....	33
4.6 FEIL UNDER UTFØRELSE AV ANALYSEN.....	34
5. PRESENTASJON AV RESULTATER FRA INTERVJUENE OG SPØRREUNDERSØKELSEN	34
5.1 INTERVJUENE.....	35
5.2 SPØRREUNDERSØKELSEN.....	37
6. DATAANALYSE	38
6.1 OMGIVELSENE TIL SPAREBANKENE.....	38
6.1.1 <i>PESTEL-analyse</i>	38
6.1.2 <i>Porters femkraftsmodell</i>	44
6.2 FORSKJELLER MELLOM DE ALLIANSEFRIE SPAREBANKENE OG ALLIANSEBANKENE.....	46
6.3 REGNSKAPSKVALITET.....	47
6.4 OVERSIKT OVER REGNSKAPET.....	48

6.4.1 Vertikal analyse	48
6.5 ANALYSE AV UTVIKLING I NØKKELTALL	56
6.6 KAPITALKRAVENE	60
6.7 RESULTATER FRA T-TESTENE	62
7.KONKLUSJON	63
LITTERATURLISTE	65
VEDLEGG	68

FIGURER

FIGUR 1: CORE-ANALYSIS	13
FIGUR 2: KAPITALKRAV	17
FIGUR 3: PORTERS FEMKRAFTSMODELL	19
FIGUR 4:DRIFTSKOSTNADER I PROSENT AV GFK	56
FIGUR 5: RENTENETTO	57
FIGUR 6: RESULTAT ETTER TAP	58
FIGUR 7: ÅRSRESULTATET	59
FIGUR 8: EGENKAPITALRENTABILITETEN	60
FIGUR 9: KAPITALDEKNINGEN	61

TABELLER

TABELL 1 : PESTEL-ANALYSE	16
TABELL 2: GRUPPERING	29
TABELL 3: RESPONDENTER	33
TABELL 4: STYRINGSRENTEN	38
TABELL 5: KAPITALKRAVENE FRA 2013-2016	43
TABELL 6: VERTIKAL ANALYSE	FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.
TABELL 7: HORISONTAL ANALYSE AV RESULTATREGNSKAPET OG BALANSEN	78

1. Innledning

1.1 Begrunnelse for valg av tema og problemstilling

I dag er det slik at de fleste sparebanker er medlem av en allianse, mens noen velger bevisst å være alliansefrie. Det finnes tre ulike allianser i Norge i dag, og den største av dem er DNB.

De andre alliansene er Eika-gruppen og Sparebank 1-gruppen.

Hvorfor noen sparebanker velger å være alliansefrie er et veldig interessant tema synes jeg, og jeg vil gjennom denne oppgaven undersøke om det finnes store forskjeller mellom disse gruppene og se nærmere på hvilke fordeler og ulemper de alliansefrie sparebankene har i forhold til alliansebankene.

Spesielt etter finanskrisen har det vært en prosess fra finansdepartementet om å sikre soliditeten til bankene i Norge. Den 1.juli 2013 trådte det i kraft nye krav til kapitaldekningen i finansinstitusjoner, og jeg vil dermed også undersøke hvilke tiltak som er satt i verk i de ulike sparebankene for å tilfredsstille kravene og hvordan de påvirker lønnsomheten til sparebankene.

Flere banker hevder at de har sett seg nødt til å sette opp renten for å tilfredsstille de økte kravene, og dette har skapt mye debatter i media.

Min konkrete problemstilling er:

”Er de alliansefrie sparebankene like lønnsomme som alliansebankene?”

Jeg har utfra problemstillingen definert noen delspørsmål jeg ønsker å besvare i oppgaven.

1. *Hvilke fordeler og ulemper har de alliansefrie sparebankene i forhold til alliansebankene?*
2. *Hvordan har utviklingen vært i perioden 2009-2013 i de mellomstore sparebankene i utvalget?*
3. *Har lønnsomheten til de mellomstore sparebankene i utvalget blitt påvirket av de nyeste kravene fra myndighetene om økt egenkapital for å styrke soliditeten?*

1.2 Avgrensninger

I dag er 18 sparebanker i Norge alliansefrie, mens 89 sparebanker er med i en allianse.

For å ha en mulighet til å komme i dybden har jeg avgrenset denne oppgaven til å innbefatte kun de mellomstore sparebankene som avlegger regnskap etter NGAAP, og har endt opp med et utvalg på 22 sparebanker.

Fremgangsmåten for hvordan jeg kom frem til dette utvalget gir jeg en forklaring på i avsnitt 4.2.

For å kunne få et riktig bilde av utviklingen blir det anbefalt å analysere en periode på minst fem år (Maynard, 2013).

Jeg har tatt utgangspunkt i perioden 2009 til 2013 i analysen fordi jeg vil se på perioden etter finanskrisen. De økte kravene fra myndigheten om å styrke soliditeten i bankene kom i etterkant av finanskrisen i 2007/2008, og det har vært mye omtale i media den siste tiden om hvilke tiltak bankene har gjort for å innfri kravene og hvordan dette påvirker bankkundene. Det har vært ekstra viktig å få med regnskapstall helt frem til 2013 i denne oppgaven siden de nyeste kravene trådte i kraft 1. Juli 2013.

De ulike nøkkeltallene jeg vil fokusere på i denne oppgaven er ikke typiske for lønnsomhetsanalyser, men det er de nøkkeltallene som sparebankene selv fokuserer på når det gjelder lønnsomheten. Det gjelder driftskostnader i prosent av gjennomsnittlig forvaltning, rentenetto i prosent av gjennomsnittlig forvaltning, driftsresultat før tap i prosent av gjennomsnittlig forvaltning og årsresultatet i prosent av gjennomsnittlig forvaltning. Jeg vil også se nærmere på egenkapitalrentabiliteten etter skatt som er et vanlig nøkkeltall i lønnsomhetsanalyser også i andre bransjer.

2. Bankbransjen

I dette kapitlet vil jeg si litt om forhistorien til sparebankene, forskjeller som skiller sparebanker fra forretningsbanker og gi en kort beskrivelse om de ulike alliansene og de alliansefrie sparebankene.

2.1 Historien til sparebankene i korte trekk

Den første sparebanken ble opprettet i 1822 og het Christiania Sparebank, og i dag er denne banken kjent som DNB. Hovedformålet med en sparebank på den tiden var å bekjempe fattigdom ved å la personer sette inn sparepengene sine og senere få utbetalt rentene fra disse innskuddene. Pengene kunne lånes ut og innskyterne hadde fortrinnsrett på å låne (Gram, u.å.).

Stortinget vedtok en særskilt lov for sparebanker i 1824 og denne loven ga bankene mulighet til å få godkjent sine vedtekter av kongen. Dette førte til at sparebankene fikk rettigheter til blant annet tvangsinn drivelse (Finansdepartementet, 2011).

Stadig flere sparebanker ble opprettet og i 1960 hadde vi 600 sparebanker i Norge. På denne tiden ble det et behov for større banker med mulighet for å gi ut større lån til kundene, og det ble foreslått at det måtte en strukturendring til hvor målet på lang sikt var at de 600 sparebankene skulle bli til 61 store distrikts banker.

I 1982 var antall sparebanker gått ned til 272 banker, og bankkrisen i 1988-1992 gjorde at flere sparebanker ikke klarte seg økonomisk. I begynnelsen av 90-tallet var antall sparebanker blitt redusert til 134, og i dag har vi 107 sparebanker igjen i Norge.

På midten av 90-tallet ble to alliansegrupper opprettet, Eika-gruppen og Sparebank 1-gruppen. Ideen bak var et samarbeid om ikke-bank virksomhet slik at enkelt bankene kunne konsentrere seg mer om selve bankvirksomheten.

I 2003 ble den tredje alliansen opprettet gjennom en fusjon mellom DNB og Gjensidige NOR, og den heter i dag DNB (Sparebankforeningen, u.å.).

2.2 Forskjeller mellom sparebanker og forretningsbanker

Det finnes i hovedsak to ulike banktyper i Norge, og det er forretningsbanker og sparebanker.

Den første forretningsbanken kom i 1848, og i dag har vi 16 forretningsbanker.

Tidligere var det slik at sparebanker var forbeholdt privatpersoner, mens forretningsbankene var forbeholdt bedrifter og næringsliv.

I dag har sparebanker og forretningsbanker både privatpersoner og bedrifter i sin kundekrets og skillet mellom disse to er blitt mindre (Sparebankforeningen, u.å.).

I 2003 vurderte sparebankforeningen verdigrunnlaget til sparebankene, og de kom frem til en del kriterier som skulle skille sparebankene fra forretningsbankene.

Disse kriteriene gikk ut på at sparebankene skulle ha en nærhet til kunden og at det skulle være lokal beslutningsrett i sparebankene.

Videre skulle det være et felles kundegrunnlag, kulturlikhet, bredere interesseområde og et utstrakt samarbeid mellom sparebankene.

En sparebank må også avsette noe av overskuddet i et gavefond som skal benyttes til allmennyttige formål i lokalmiljøet (Sparebankforeningen, 2006).

Sparebankene har ingen eiere, men de har et forstanderskap som består av ansatte, investorer og andre fra lokalmiljøet. De velger et styre som representerer sparebankenes øverste organ og de skal passe på at sparebankene følger de ulike lover og regler som de er forpliktet til (Forskrift for årsregnskap for banker mv).

Egenkapitalen i sparebankene kommer opprinnelig fra grunnfond som ble innbetalt ved oppstart av sparebanken. Det meste av overskuddet blir plassert i sparebanken sitt fond, mens noe blir overført til gavefondet. Dette blir årlig brukt til å dele ut midler som kommer til nytte i lokalmiljøet til den enkelte bank.

I forretningsbankene består egenkapitalen av innskutt aksjekapital og tilbakeholdt overskudd. Tidligere hadde forretningsbankene sitt eget sikringsfond, men i 2004 ble de slått sammen med sparebankenes banksikringsfond (Meinich & Munthe, u.å.).

2.3 En beskrivelse av de ulike alliansegruppene

Det finnes som nevnt i avsnitt 2.1 tre ulike alliansegrupper i Norge i dag.

DNB er en egen allianse og den største i Norge, men ved å fokusere på de mellomstore sparebankene vil jeg ikke gå nærmere inn på den alliansen i denne oppgaven.

De alliansene jeg vil sammenligne i denne oppgaven er Eika-alliansen og Sparebank 1 – alliansen sammen med de alliansefrie sparebankene.

I de neste avsnittene vil jeg kort beskrive de ulike alliansegruppene.

2.3.1 Eika gruppen AS

Eika gruppen består i dag av en allianse mellom 75 sparebanker og det er i hovedsak små lokale selveiende sparebanker som er med i denne alliansen (Sparebankforeningen, 2014).

Eika-alliansen ble etablert i 1997, og i oktober 1999 ble Eika Gruppen AS fusjonert med Terra. De startet opp alliansen på bakgrunn av nye trender i markedet som for eksempel nettbankdrift, og for at de små sparebankene skulle kunne tilby de samme finansielle tjenestene som de store regionale sparebankene.

I november 2000 ble navnet endret til Terra-Gruppen AS, men i 2012 vedtok konsernstyret å gå tilbake til navnet Eika noe som ble gjennomført 21. Mars 2013. Gjennom sitt alliansesamarbeid satser de på kostnadseffektive produkter og tjenester og de små lokalbankene kan oppnå stordriftsfordeler med blant annet felles IT- og betalingssystemer. Eika gruppen tilbyr tjenester fra egne foretak som blant annet forsikring og boligkreditt (Eika, 2014).

2.3.2 Sparebank 1 Alliansen

Denne alliansen ble opprettet i 1996 og bestod da av et samarbeid mellom de fire største Sparebank 1-bankene. Siden den tid har sparebanken Vest gått ut av alliansen og nye banker har kommet til, og i dag består alliansen av 15 sparebanker hvor størsteparten blir betegnet som store banker.

Deres hovedfokus er å ha et fullverdig tilbud til privatpersoner og bedrifter og samtidig være nær kundene.

Det administrative ansvaret for alliansen har Sparebank 1-gruppen AS og de er også morselskap for flere datterselskaper som tilbyr ulike tjenester til sparebankene som er medlemmer av alliansen. Dette gjelder blant annet ODIN, Argo forvaltning og First Securities (Sparebank 1 Gruppen AS, u.å.).

2.3.3 De alliansefrie sparebankene

I dag er det 18 sparebanker som velger å være utenfor de tre store alliansene.

Det er både små, mellomstore og store sparebanker som er alliansefrie og de er spredt over hele landet, men de aller fleste av disse befinner seg på Sør-Vest landet (Sparebankforeningen, 2014).

9 av disse sparebankene er med i et samarbeid som kalles for De Samarbeidene Sparebanker, forkortet som DSS. Gjennom dette samarbeidet klarer de å holde de høye IT kostnadene på samme nivå som alliansebankene

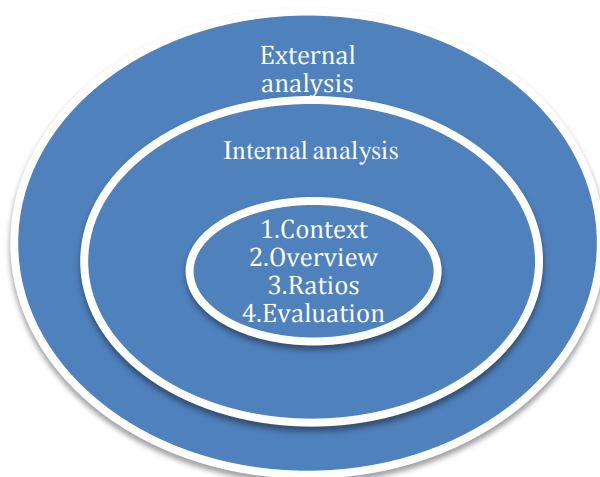
Dette samarbeidet blir administrert av Haugesund sparebank, og det gjelder spesielt i forhold til den store IT leverandøren, Evry.

DSS bankene samarbeider også om selskapene Frende forsikring og Norne Securitas (Skudenes & Aakra sparebank, 2014).

3. Teori

I denne delen vil jeg belyse hvilke teorier som er relevante i denne oppgaven og som jeg kommer til å anvende under dataanalysen.

Jeg har valgt å ta utgangspunkt i en CORE-modell denne oppgaven, og gjennom fire trinn vil denne modellen være til hjelp med å belyse viktige områder i en lønnsomhetsanalyse og samtidig si noe om hvordan de interne og de eksterne omgivelsene påvirker finansregnskapet til sparebankene.

Figur 1: CORE-Analysis

3.1 Ulike begreper og definisjoner innenfor bankvirksomhet

I bankbransjer er det ofte snakk om ulike begreper som ikke er forståelig for en utenforstående. Jeg vil derfor kort forklare de ulike begrepene og definisjonene som blir brukt i denne oppgaven.

Ansvarlig lån

Dette er et lån sparebankene kan ta opp, om de får samtykke fra finanstilsynet, for å dekke kravene til den ansvarlige kapitalen i banken. Lånet er med og beskytter bankens långivere mot tap, og er prioritert etter all annen gjeld (Finanstilsynet).

Hybridkapital

Dette er en mellomting mellom en obligasjon og en aksje, og blir også omtalt som fondsobligasjonskapital (Myrdahl, C. & Støyva, G., 2011).

Fondsobligasjonene blir beregnet som annen kjernekapital i kapitalkravene.

Egenkapitalbevis

I likhet med aksjer kan en børsnotere egenkapitalbevis, men dette er valgfritt. Velger en å børsnotere må en føre regnskap etter IFRS. Forskjellen fra aksjer er at det er ulik eierrett til egenkapitalen og ulik innflytelse i organer og ledelse, og det er knyttet en lavere risiko til egenkapitalbevis enn til aksjer (Sparebankforeningen, u.å.).

Kapitaldekning

Ut fra kapitalkravene fra myndighetene er det utarbeidet krav til hvor stor kapitaldekning en finansinstitusjon skal ha, og det er lover som sier hvordan denne kapitaldekningen skal beregnes (Forskrift for årsregnskap for banker mv., 1998).

Risikovektet balanse

Summen av eiendeler blir ganget med en risikovekt hvor kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko inngår og blir betegnet som beregningsgrunnlaget når kapitaldekningen skal beregnes (Syvertsen, B.D., 2012).

Forvaltningskapital

Det er den samlede verdien av midler en finansinstitusjon har til forvaltning, og består av eiendeler, gjeld og egenkapital (Skudenes & Aakra Sparebank).

Motsyklisk bufferkrav

Dette er et krav som har som formål å gjøre bankene mer solide ovenfor utlånstap, og forhindre at bankene forsterker dette med å redusere sin kredittgivning. Ved sterk kredittvekst settes denne bufferen høyt og formålet er at den skal virke dempende på veksten. Ved svak eller normal kredittvekst skal bufferen være lav eller nullstilles (Finansdepartementet, 2014).

Provisjonsinntekter og provisjonskostnader

Det vil si inntekter og kostnader som tilfaller bankene får gjennom garanti for lån, andre gebyrer, og inntekter og kostnader fra samarbeid med kredittforetak (Forskrift for årsregnskap for banker mv., 1998).

3.2 Omgivelsene til sparebankene

I følge Maynard (2013) er det nødvendig å forstå hvordan omgivelsene rundt bedriften er, og identifisere hvilke interne og eksterne faktorer som kan påvirke bedriften når en skal utføre en finansiell analyse.

Eksterne faktorer kan bli identifisert ved å se på hvilke faktorer som påvirker bedriften utenfra. Da må en se på hva bedriften gjør, hvilket marked de opererer i, hvordan konkurransen mellom bedriftene er og om det er skjedd noen politiske eller økonomiske utviklinger som påvirker denne bedriften.

De interne faktorene som kan påvirke regnskapene til bedriftene går utpå hvilken strategi bedriften har valgt, hvilken type bedrift det er, hvordan en konkurrerer i markedet, hva er strategien og lignende.

Det kan også være spesielle ting som har skjedd i bransjen som kan være med å påvirke regnskapet(Maynard, 2013).

3.2.1 PESTEL-analyse

I en PESTEL-analyse ser en på seks ulike faktorer som kan være med å endre omgivelsene rundt en bedrift.

Denne analysen kan en bruke som et verktøy når en vil besvare spørsmål om hvordan omgivelsene rundt påvirker bedriften.

De ulike forholdene kan endres over tid, og det er forskjell i de ulike bransjene på hva som er viktigst for bedrifter å fokusere på (Roos, Krogh og Roos, 2010).

I tabellen nedenfor er det noen eksempler på hvilke politiske, økonomiske, miljømessige, sosiokulturelle, teknologiske og juridiske forhold som kan påvirke en bedrift.

Tabell 1: PESTEL-analyse

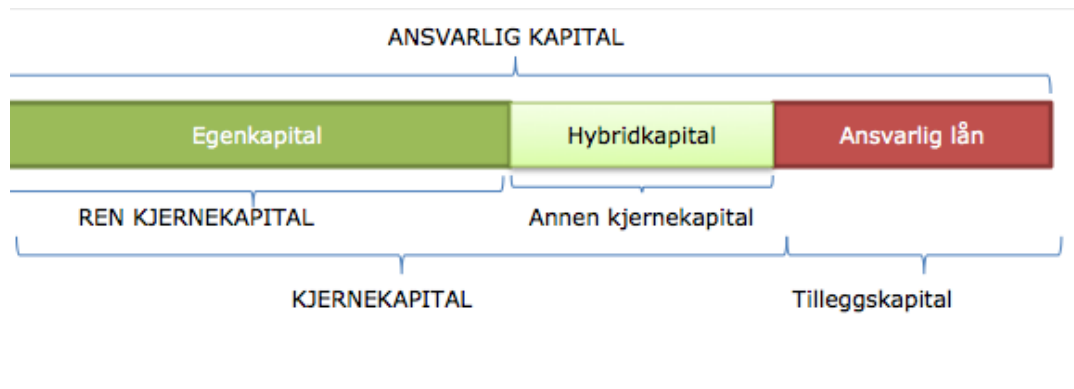
Politiske forhold	Økonomiske forhold	Miljømessige forhold
<ul style="list-style-type: none"> • Skattepolitikk • Privatiseringspolitikk • Valutapolitikk • Stabilitet hos myndighetene 	<ul style="list-style-type: none"> • Sykluser • Trender i BNP • Rentenivå • Inflasjon • Valutafluktueringer • Disponibel inntekt • Energitilgang og-kostnad 	<ul style="list-style-type: none"> • Forurensings- og utslippskvoter • Påvirkning på naturen • Gjenvinningsmuligheter • Ressursmangel • Økte energikostnader • Kundenes holdninger til miljøvern
Sosiokulturelle forhold	Teknologiske forhold	Juridiske forhold
<ul style="list-style-type: none"> • Demografi • Inntektsfordeling • Sosial mobilitet • Holdninger til arbeid • Konsum • Utdanningsnivå 	<ul style="list-style-type: none"> • Offentlig forskning • Fokus på teknologi • Nye oppdagelser • Teknologioverføring • Mislykkede prosjekter 	<ul style="list-style-type: none"> • Monopollovgivning • Miljøvernlovgivning • Handelsreguleringer • Arbeidsreguleringer

(Roos et al., 2010 side 67.)

Fokuset i denne oppgaven under de politiske og juridiske forholdene er særlig de nyeste kapitalkravene som trådte i kraft fra juli i 2013. Styrking av soliditeten i bankene har vært en prosess over lang tid hvor de første kravene ble innført i 1988.

Etter bankkrisen på 80-90 tallet og finanskrisen som preget økonomien i 2007/2008 har finanstilsynet kommet med skjerpene krav for å sikre soliditeten i finansinstitusjonene i Norge. Hvordan kapitalkravene var før, og hva som ble endret i juli 2013 vil jeg kort oppsummere her.

Figuren nedenfor er hentet fra Haugesund sparebank sin Basel III dokumentasjon fra 2012. Den viser hva de tre ulike kapitalbegrepene består av.

Figur 2: Kapitalkrav

Kapitalkravene fra 1988 til i dag:

Basel I: Består av internasjonale kapitaldekningsregler som ble innført i 1988 og trådte i kraft i 1991 hvor en hadde et minstekrav til kapitaldekning for finansinstitusjoner som skulle være på minst 8 % ansvarlig kapital.

Basel II: Består av kapitalkrav som trådte i kraft 1.januar 2007, hvor det ikke ble endret på minstekravet på 8 prosent, men hvor en utfra tre pilarer ville styrke stabiliteten i det finansielle systemet.

Pilar 1: Minimumskrav til kapitaldekning for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko og krav til tekniske beregninger av kapitalkravet. Bankene kan bruke standardmetoden eller IRB-metoden ved beregning av den risiko vektete balansen som er beregningsgrunnlaget for kapitalkravene.

Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell oppfølging av Tilsynsmyndighetene.

Pilar 3: Bankenes offentliggjøring av informasjon.

Basel III: I 2013 ble nye kapitalkrav gjeldende fra 1.juli. Dette kravet innebærer også en videreføring av 8 % ansvarlig kapitaldekning, men i tillegg må finansinstitusjonene ha 3.5 % dekning på annen ansvarlig kapital, som kan bestå av ulike fondsobligasjoner og hybridkapital, slik at bankene på dette tidspunktet må tilfredsstille et minstekrav på 11.5 % på den ansvarlige kapitalen.

I tillegg til minstekravet må bankene ha en ren kjernekapital på 9 %.

Fra 1. Juli 2014 skal den rene kjernekapitalen i finansinstitusjonene være på 10 %.

For systemviktige banker, banker som er av såpass størrelse at de kan påvirke realøkonomien dersom noe negativt hender, skal den rene kjernekapitalen være på minst 11 % i 2015 og 12 % i 2016.

Det kommer i tillegg et motsyklisk bufferkrav som blir gjeldende fra 1. Juli 2015 på 1 % (Finansdepartementet, u.å.).

I følge finanstilsynet (2012) er det strenge regler knyttet til beregning av kapitaldekning i sparebankene. Nedenfor vises en oppsummering av beregningen av disse kravene:

Ren kjernekapital

(Egenkapital-2 % regel-10 % regel-immaterielle eiendeler)

/Risikovektet balanse

Kjernekapital

((Egenkapital-2 % regel-10 % regel – immaterielle eiendeler) + (Fondsobligasjoner)

/Risikovektet balanse

Ansvarlig kapital

((Egenkapital – 2 % regel – 10 % regel – immaterielle eiendeler) +(Fondsobligasjoner) + (Ansvarlig lån))

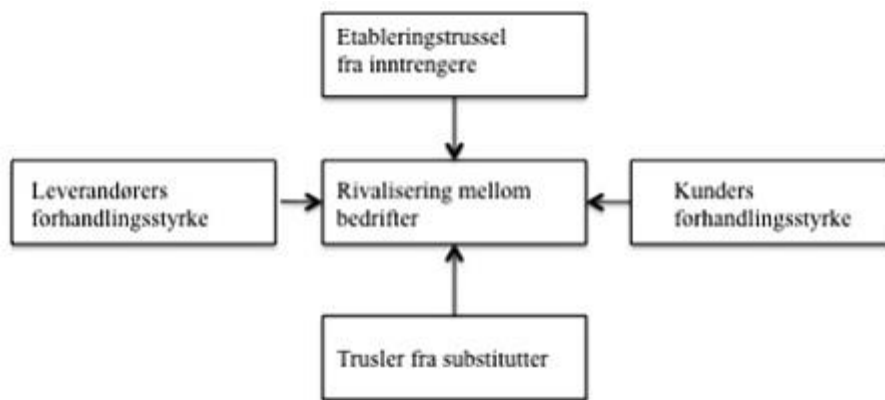
/Risikovektet balanse

*Dersom en sparebank eier mer enn 2 % av en annen finansinstitusjons ansvarlige kapital, kan en få fradrag for det beløpet som overstiger 2 %.

**Dersom en sparebank eier mer enn 10 % av en annen finansinstitusjons ansvarlige kapital, kan en få fradrag for det beløpet som overstiger 10 %.

3.2.2 Porters femkraftsmodell

Omgivelsene rundt en bedrift blir påvirket av ulike faktorer. I følge Michael Porters bransjeanalyse kan fem ulike krefter avgjøre hvor attraktivt et markedssegment er (Kotler, 2005).

Kilde: Løwendal og Wenstop 2011

Figur 3: Porters femkraftsmodell

Konkurrenter og rivalisering

Den ”interne rivaliseringen” innenfor et segment blir påvirket av de fire andre kreftene.

Om konkurrentene som er der fra før er store eller ”farlige” kan det være mindre aktuelt for nykommere å prøve å innlemme seg i samme markedssegment.

Dersom markedet holder seg stabilt er det også svært liten sannsynlighet at noen vil inn i det segmentet (Kotler, 2005).

Andre faktorer som kan påvirke slik at det kan bli vanskelig å komme inn i markedssegmentet å konkurrere, er høye faste kostnader som kan føre til at det blir dyrt å etablere seg. Det kan også være svingninger i kapasiteten til bedriftene, og om konkurrentene satser mye på at de skal være i markedet over lang tid.

Dette kan føre til priskrig og vil gjøre det dyrt å konkurrere (Kotler, 2005).

Potensielle nye aktører i bransjen

Om et markedssegment er attraktivt for nye aktører avhenger av hvor vanskelig det er for de nye aktørene å etablere seg i markedet og komme seg ut av markedet igjen.

Det segmentet som er mest attraktivt har høye inngangsbarrierer og lave utgangsbarrierer. Der er det høy og stabil inntjening, og få nye selskaper kommer inn og det er lett å komme ut av segmentet igjen om det blir dårligere tider (Kotler, 2005).

Substitutter

Om det finnes erstatningsprodukter i markedssegmentet eller om det kommer nye produkter som kan erstatte produktet, vil segmentet være lite attraktivt.

I dag endrer markedene seg hele tiden, og det er viktig å følge med på utviklingen av ny teknologi (Kotler, 2005).

Kunders forhandlingsmakt

Hvis kundene i et marked har for stor forhandlingsmakt og kan presse prisnivået ned, er det et lite attraktivt markedssegment.

Kundene kan få særlig stor forhandlingsmakt om det er billig å bytte leverandør eller om produktet er tilgjengelig i mange utsalgssteder (Kotler, 2005).

Leverandørens forhandlingsmakt

Et markedssegment blir også lite attraktivt om leverandørene kan velge å øke prisnivået eller redusere mengden på produktene de skal levere.

Leverandørene har stor makt om de er organisert og når det er knyttet store kostnader til det å bytte leverandør.

Det er viktig med et godt forhold til sine leverandører og kan være en fordel å ha mer enn en leverandør slik at ikke en leverandør kan få for stor makt (Kotler, 2005).

3.2.3 Strategier og alliansesamarbeid

Interne faktorer kan en identifisere ved å se på hvilken strategi bedriften velger, hvordan de velger å konkurrere i markedet og om det nylig har skjedd noe som påvirker bedriftene.

Det kan være ulike årsaker til at ikke alle aktiviteter i en bedrift er lønnsomme, men om en vil fortsette å opprettholde denne aktiviteten bør en vurdere om aktiviteten kan bli utført av en strategisk alliansepartner.

En håper dermed å oppnå fordeler som redusert risiko og reduserte kostnader ved å inngå en allianse med en eller flere andre parter (Maynard, 2013).

Det finnes ulike typer allianser og samarbeid, og felles for slike strategiske samarbeider er at de blir dannet ved at en bedrift blir enig med andre bedrifter om å kombinere den kompetansen og ressursene de innehar slik at de dermed har mulighet til å nå sine mål.

Å inngå strategiske samarbeid kan også føre til at bedrifter må innfinne seg med at de mister noe av sin selvstendighet (Roos et al., 2005).

Stordriftsfordeler finner en ofte i produksjonsbedrifter som produserer i stort volum slik at enhetskostnadene per produkt synker. Andre stordriftsfordeler som kan oppstå er om en bedrift bruker samme innsatsfaktor til å produsere ulike produkter.

Ved å tilby et bredt produktspekter i en bedrift kan en også oppnå breddefordeler (Roos et al., 2005).

Internett har bidratt til at transaksjonskostnadene i en bedrift blir mindre fordi en slipper mye papirhåndtering.

I bankbransjen har for eksempel alle banker sin egen nettside hvor bankkundene kan få utført nesten alle tjenester som de tidligere måtte gå i banken for og få utført.

Det betyr at de må ha et system som er stabilt og pålitelig, og for mange små banker kan dette være en stor utgiftspost.

Ved å inngå allianser eller andre samarbeid kan de få dette til ved å få avtaler som er bedre enn om en skulle stått alene (Roos et al., 2005).

I en vurdering av allianse samarbeid bør en se på kompetansen en har internt i sin virksomhet og vurdere hva som er best for bedriften på lang sikt (Hoff et al., 2009).

For at et strategisk samarbeid skal fungere bør alle bedriftene være involvert å bidra med hver sin spesialitet som unik kompetanse, ressurser, kunnskap, markedsinformasjon og lignende (Roos et al., 2005).

3.3 Regnskapskvalitet

I en lønnsomhetsanalyse må en sørge for at data materialet en bruker er til å stole, og at de er hentet fra pålitelige kilder. En må videre sørge for at sammenligningsgrunnlaget er mest mulig likt de bedriftene en skal analysere, og størrelsen bør være noenlunde lik og de bør helst føre etter samme regnskapsprinsipp.

Andre forhold som kan påvirke er regnskapsføring etter historisk kost, og ulike vurderinger som blir gjort utfra skjønn (Langli, 2010).

3.3.1 Historisk kost

Utvalget i denne oppgaven består av mellomstore sparebanker som alle fører etter god norsk regnskapsskikk og følger norske regnskapsregler. NGAAP er resultatorientert og den norske regnskapsmodellen blir omtalt som en transaksjonsbasert historisk kostmodell.

Riktig resultatmåling er et viktig moment i et resultatorientert perspektiv, og en må føre inntekter og kostnader i riktig periode (Kristoffersen, 2008).

I følge historisk kost-modellen skal en bokføre transaksjoner med den verdien som vederlaget har når transaksjonene blir utført. Det vil si at ved kjøp av en eiendom eller et driftsmiddel skal en bokføre til anskaffelseskost (Langli, 2010).

I enkelte situasjoner har en lov i Norge til å balanseføre til andre verdier enn historisk kost, som for eksempel ved vurdering av børsnoterte verdipapirer og penger i utenlandsk valuta. En omtaler derfor ofte dette begrepet heller som modifisert transaksjonsbasert historisk kost (Langli, 2010).

3.3.2 Skjønnsmessige vurderinger

Noen ganger blir enkelte beregninger gjort utfra skjønnsmessige vurderinger.

Disse vurderingene kan påvirke regnskapet og føre til at en analyse av regnskapet blir feil. For å kunne gi en god vurdering bør en ha opparbeidet seg erfaring og kunnskap slik at estimatene blir vurdert riktig (Maynard, 2013).

De to vanligste metodene for avskrivning av en eiendel er den lineære avskrivningsmetoden og saldo metoden. For å vurdere hvilken metode som gir best grunnlag for avskrivningen av en eiendel må en bruke skjønn.

Den lineære metoden, hvor en avskriver med et like stort beløp hvert år i eiendelens levetid, er den enkleste metoden og den som blir brukt mest i praksis.

En bruker også skjønn noen ganger ved bruk av denne metoden når en skal fastslå levetiden, da det ikke alltid er så enkelt å forutse (Langli, 2010).

I følge norsk regnskapsskikk skal en verdi vurdere eiendelene underveis etter forsiktighetsprinsippet. Om den virkelige verdien er lavere enn den bokførte verdien, må en nedskrive i samsvar med laveste verdis prinsipp (Kristoffersen, 2008).

For å hindre at ledelsen i ulike bedrifter tar i bruk estimer som vil føre til en overvurdering av den økonomiske utviklingen, må en sammenstille regnskapet etter forsiktighetsprinsippet, men det er likevel mulig å bruke skjønn ved usikkerhet om forventede tap eller en verdiøkning på en eiendel (Langli, 2010).

3.3.3 Spesielle forhold

Noen ganger kan det være spesielle forhold i årsregnskapene som kan gi et annet bilde av bedriften enn hva som er normalt.

En kraftig verdinedgang i aksjebeholdningen kan for eksempel føre til at resultat blir dårligere enn hva som er vanlig. Dette kan påvirke konklusjonen i en analyse av virksomheten, og noen ganger er det behov for korrigerende av regnskapstallene.

(Kristoffersen, 2010).

3.4 Oversikt over regnskapet

Før en setter i gang med nøkkeltall analysen må en få en oversikt over regnskapet og se om det er noen poster som skiller seg ut.

For å gjøre det kan en utføre en vertikal og en horisontal analyse av regnskapet og balansen til bedriften. Det er da vanlig å sammenligne med andre bedrifter i samme bransje for å se hvilken bedrift som gjør det best over tid (Maynard, 2013).

3.4.1 Vertikal analyse

Når en utfører en vertikal analyse vil en undersøke hvor stor del i prosent de ulike postene i resultatregnskapet er i forhold til et nøkkeltall i årsregnskapet.

Det er ofte vanlig å ta utgangspunkt i salgsinntektene i resultatregnskapet og de totale eiendelene i balansen (Maynard, 2013).

En bank har ikke salgsinntekter, og jeg har derfor vurdert tallene i resultatregnskapet i forhold til renteinntektene til sparebankene.

Alle eiendelene i balansen blir vurdert i forhold til forvaltningskapitalen er det samme som totalkapitalen i en bedrift, og alle gjeld og egenkapital poster blir vurdert i forhold til sum gjeld og egenkapital.

3.4.2 Horisontal analyse

I en horisontal analyse vurderer en utviklingen over tid. En kan sammenligne med fjorårets tall eller en kan se på hvordan utviklingen i tallene har vært over en lengre periode. En bør helst ha med minst fem år for og et best mulig bilde av hvordan utviklingen har vært. Denne analysen kalles ofte for trendanalysen (Kristoffersen, 2010).

Ved store endringer i postene i forhold til tidligere år bør en ta utgangspunkt i disse avvikene videre i analysen og undersøke nærmere hva som kan være årsaken. En kan finne mye nyttig informasjon i årsrapportene som kan gi en forklaring.

Ulike årsaker til endringen kan skyldes at en bedrift har skiftet regnskapsprinsipp, hvordan de har estimert seg frem til et beløp, endring i trender og utvikling eller endring i nøkkelpersonell (Maynard, 2013).

3.5 Nøkkeltall

For å beregne nøkkeltall kan en utfra den vertikale og horisontale analysen se på hvilke poster som skiller seg ut, og som en vil fokusere på videre i analysen.

En kan også se på den enkelte bedrift eller bransje om det er noen nøkkeltall som er spesielt viktige for dem (Maynard, 2013).

Banker tar utgangspunkt i den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen når de skal regne ut ulike nøkkeltall og vurdere lønnsomheten.

For å finne den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen bruker en forvaltningskapitalen en har ved hvert kvartal og finner gjennomsnittet på alle kvartalene ved slutten av året. Da får en et jevnere bilde av hvordan forvaltningskapitalen har vært gjennom hele året.

Jeg har derfor også tatt utgangspunkt i den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen i analysen.

For å kartlegge lønnsomheten i gruppene vil jeg bruke de nøkkeltallene som er vanlige og bruk av sparebankene selv i følge årsrapportene til sparebankene.

Driftskostnadene i % av gjennomsnittligforvaltningskapital

Måler hvor stor andel av den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen som består av driftskostnader i prosent (Skudenes & Aakra sparebank).

Resultat etter tap i % av den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen

Måler hvor stor prosentandel resultatet blir etter at en har trukket fra tapet, av den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen (Skudenes & Aakra sparebank).

Egenkapitalrentabiliteten etter skatt

Vanligvis måler dette nøkkeltallet bedriftens avkastning på eiernes investeringer i prosent og sier noe om hvor stor del av resultatet som blir overført til egenkapitalen.

Formel: Ordinært resultat* 100/Egenkapital (Kristoffersen, 2010).

Sparebankene bruker i plassen for egenkapitalen den gjennomsnittlige egenkapitalen. (Sparebankforeningen.no).

Sparebankene har ikke eiere og bruker dette nøkkeltallet til å måle seg med andre, og har som formål at dette nøkkeltallet skal ligge på samme nivå som de sparebankene de sammenligner seg med (Haugesund sparebank, 2014).

Rentenettoen i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital

Måler hvor stor andel rentenettoen utgjør i prosent av den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen i bedriften (Skudenes og Aakra sparebank).

Årsresultat i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital

Måler hvor stor andel årsresultatet utgjør av den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen i bedriften.

3.6 Evaluering

Etter å ha utført de vertikale analysene, horisontale analysene og nøkkeltallanalysene er det viktig å evaluere og drøfte de resultater en får og knytte alt sammen (Maynard, 2013).

Jeg vil drøfte mulige årsaker etter hver analyse som blir gjort, og jeg vil evaluere alle analysene samlet etter nøkkeltallanalysen i avsnitt 6.5.

3.7 Presentasjon av tidligere forskning

I masteroppgaven sin "Lønnsomhet i norske sparebanker" tok Helene Bachmann og Tone Hanstad utgangspunkt i de 12 største sparebankene i Norge.

De undersøkte ulike årsaker til lønnsomhetsvariasjoner i sparebankene gjennom blant annet konkurranseanalyser og korrelasjonsanalyser.

I den oppgaven kom det frem noen ulikheter mellom de alliansefrie sparebankene og alliansebankene. Blant annet at de alliansefrie velger å være utenfor alliansene på grunn av selvstendighet, mens de sparebankene som velger å være medlem av en allianse er motivert av stordriftsfordeler og de har en bredere produktportefølje.

Videre i deres analyse viste det seg at alliansebankene hadde lavere kostnadseffektivitet enn en gruppe banker som de karakteriserte som kostnadseffektive banker.

I oppgaven sin mente de også at de nyeste kapitalkravene kan påvirke lønnsomheten til sparebankene gjennom redusert utlånskapasitet og ressurskrevende prosesser.

I denne oppgaven vil jeg som nevnt i avsnitt 1.2 vurdere lønnsomheten til de mellomstore sparebankene i Norge som fører regnskap etter NGAAP ved bruke en CORE-modell som rammeverk for oppgaven. Jeg vil også utføre T-tester av nøkkeltallene for å se om det finnes noen signifikante forskjeller fra de alliansefrie sparebankene og alliansebankene.

Selv om det er ulikheter mellom denne oppgaven og masteroppgaven fokuserer begge oppgavene på lønnsomheten til sparebankene i Norge, det er spennende å se om noen av de

samme resultatene fra masteroppgaven til Bachmann og Hanstad også gjelder for denne gruppen av sparebanker.

3.8 T-test

I følge Johannessen, Christoffersen og Tufte (2011) kan en bruke hypotesetesting for å se om det er signifikante forskjeller i et utvalg.

Ved ukjent standardavvik og hvor n er liten, det vil si at om en har med et lite utvalg av populasjonen, kan en utføre en tosidig hypotesetest som er strengere enn en ensidig test og dermed er det større sannsynlighet for og ikke å begå feil. Om n stiger, økes teststyrken i testen. Det er mest utbredt å bruke et signifikasjonsnivå på 5 % i samfunnsvitenskapelig forskning, og vi har da et 95% konfidensintervall.

Om vi forkaster nullhypotesen når den er riktig og påstår at den alternative hypotesen er riktig, har vi gjort en type I feil. En type II feil er når vi beholder nullhypotesen når den ikke er riktig (Helbæk, 2011).

Det er vanligvis p -verdien en ser på og ikke t -verdien når en skal undersøke om det er forskjeller mellom to utvalg. Dersom utvalgene er helt like vil t -verdien være nær 0 og p -verdien være nær 1 (Johannessen et al., 2011).

4. Metodepresentasjon

Dette kapitlet tar for seg hvilke forskningsmetoder jeg har brukt og hvordan jeg har gått frem for å innhente data til oppgaven.

4.1 Valg av metode

Metode er hvordan en går frem for å nå sine mål på en systematisk måte. Utfra hvilke tema en har valgt, hvordan problemstillingen er og hvilke mål en vil oppnå må en vurdere om kvalitativ metode eller kvantitativ metode er den beste metoden å bruke.

Uansett hvilken metode en bruker må forskeren vurdere hvem som skal undersøkes, og komme frem til et utvalg (Johannessen et al, 2011).

4.2 Utvalg

For å finne et representativt utvalg for denne oppgaven valgte jeg å dele alle sparebankene inn etter hvor stor forvaltningskapital de hadde i regnskapsåret 2012.

Jeg valgte å kalle de som hadde mindre enn 3 milliard i forvaltningskapital som mindre banker, de mellom 3 og 10 milliard som mellomstore banker og de over 10 milliard som store banker.

De børsnoterte selskapene er pliktet til å føre etter den internasjonale regnskapsstandarden IFRS og mange av de andre store sparebankene velger også å følge IFRS selv om de ikke er børsnoterte (Maynard, 2013).

De minste sparebankene og de aller fleste mellomstore velger derimot å følge norske regnskapsregler og fører etter NGAAP.

Blant annet bruker IFRS-bankene og mange av de store sparebankene IRB metoden ved beregning av risikoen i banken, mens de mellomstore og de små bankene bruker standardmetoden. Ulike metoder kan føre til ulik beregningsgrunnlag på kapitalkravene.

En annen viktig forskjell mellom disse regnskapsprinsippene er at IFRS er balanseorientert, mens NGAAP er resultatorientert (Maynard, 2013).

Siden det kan være en del utfordringer knyttet til å sammenligne sparebanker som bruker ulike regnskap standard har jeg valgt å fokusere på de bankene som fører etter NGAAP.

Tabell 2: Gruppering

Sparebanker etter størrelse som fører etter NGAAP			
Forvaltningskapital i 2012	Eika-alliansen	Sparebank 1-alliansen	Alliansefrie
>3 milliard	53	1	4
3-10 milliard	13	3	6
<10 milliard	0	0	0

Ved å se bort fra IFRS bankene endte jeg opp med ingen store banker, en del mellomstore banker og mange av de mindre bankene. I gruppen med de mellomstore sparebankene var det flest banker fra begge alliansene og fra de alliansefrie sparebankene. Jeg tok derfor utgangspunkt i denne gruppen videre i analysen.

For oversikt se tabell 2.

Utvalget består da av 22 mellomstore sparebanker hvor seks av sparebankene er alliansefrie, tre er med i sparebank 1-gruppen og tretten av sparebankene i utvalget er med i alliansen Eika-gruppen.

Ut fra hvor mange av sparebankene som totalt er med i de to alliansene og som er alliansefrie, endte jeg da opp med denne prosentandelen i utvalget:

Alliansefrie sparebanker: 33.33%

Eika-alliansen: 17.33%

Sparebank 1-alliansen: 20%

4.3 Kvalitativ og kvantitativ metode

For å kunne svare på problemstillingen er det viktig å tenke gjennom hvordan en vil gå frem når en samler inn data.

Min problemstilling er: *"Er de alliansefrie sparebankene like lønnsomme som alliansebankene?"*

I forhold til problemstillingen har jeg valgt en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ metode i denne oppgaven. Disse to ulike metodene kan brukes til å supplere hverandre (Johannessen et al., 2011).

4.3.1 Primærdata og sekundærdata

Ved innhenting av data er det to typer data som brukes, og det er primærdata og sekundærdata.

Sekundærdata er data som er blitt innsamlet fra før gjennom tidligere forskning eller ved bruk i regnskap.

En starter ofte med de sekundære dataene for å undersøke hva som foreligger allerede, og om en har nok data til å svare på problemstillingen sin.

Primærdata er nye data som fremkommer i for eksempel strukturerte spørreundersøkelser, intervjuer eller observasjoner. En innhenter ofte slike data når en ikke får nok svar fra sekundærdataene og om en vil komme mer i dybden på problemstillingen sin (Mogstad, T., L. & Nisted, I.M., u.å).

4.3.2 Kvantitativ metode

I den kvantitative metoden vil jeg innhente regnskapstall fra sparebankene som jeg vil analysere.

Jeg har valgt å lage et gjennomsnitt av alle regnskapstallene innenfor hver post i resultatregnskapet og balansen for de alliansefrie sparebankene, Eika-alliansen og Sparebank 1-alliansen. Dette gjennomsnittet fra hver gruppe representerer de alliansefrie sparebankene og de to gruppene av alliansebanker når jeg sammenligner.

Jeg vil foreta en vertikal analyse, en horisontal analyse og en nøkkeltall analyse av regnskapene til sparebankene for å få en bedre forståelse av hvilke årsaker som kan forklare forskjeller mellom de alliansefrie sparebankene og alliansebankene, og undersøke hvordan utviklingen har vært.

For å undersøke om det finnes signifikante forskjeller i nøkkeltallene mellom de alliansefrie sparebankene og alliansebankene i utvalget, vil jeg utføre T-tester.

4.3.3 Kvalitativ metode

I en kvalitativ analyse tar en vanligvis utgangspunkt i data som har tekstform i følge Johannessen et al. (2011). Jeg vil derfor utføre en dokumentanalyse av informasjonen fra årsrapportene til alle sparebankene i utvalget.

For å komme i dybden på bankbransjen, forstå hvordan utviklingen i sparebankene har vært, og kunne oppdage forskjeller mellom de alliansefrie sparebankene og alliansebankene har jeg valgt å utføre intervjuer med de to sparebankene i utvalget mitt som befinner seg i mitt nærområde.

Intervjuene skal være semistrukturerte slik at jeg har mulighet til å endre rekkefølgen på spørsmålene og stille oppfølgingsspørsmål. Dette er en mellomting mellom ustrukturert intervju, hvor en har helt åpne spørsmål med utgangspunkt i et tema, og et strukturert intervju, hvor man har faste svaralternativer. Jeg vil starte med enkle spørsmål først og deretter med selve nøkkelspørsmålene. Det vil da være tre tema som inngår i nøkkelspørsmålene og det er spørsmål angående allianse samarbeid, kapitalkrav og lønnsomhet (Johannessen et al., 2011).

For å dokumentere intervjuet vil jeg bruke lydopptaker og ha med notatblokk og penn, og etter intervjuet vil jeg bruke tid på å gå gjennom opptaket og skrive ned svarene før intervjuene blir slettet.

Jeg har deretter valgt å sende ut en spørreundersøkelse til sparebankene i utvalget mitt slik at jeg får innhentet mest mulig informasjon fra bankene når jeg skal svare på problemstillingen.

Spørreundersøkelsen skal være utformet som semistrukturert hvor respondentene får svaralternativer de kan krysse av på, men i tillegg vil det være en åpen boks hvor de kan komme med utfyllende svar.

Denne spørreundersøkelsen vil dermed være en kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ metode.

Jeg vil i tillegg gi respondenten mulighet til å svare ”vet ikke” eller ”ikke relevant”, slik at jeg ikke risikerer at de hopper over noen spørsmål (Johannessen et al., 2011).

Spørreskjemaet vil bli sendt via e-post med en kort beskrivelse av tema og formål, og med en link til selve spørreundersøkelsen.

Tema i spørreundersøkelsen vil som i intervjuene være allianse samarbeid, kapitalkrav og lønnsomhet og svarene vil være anonyme.

4.4 Drøfting av reliabilitet og validitet

Reliabilitet betyr pålitelighet i følge Johannesen et al.(2011).

I en samfunnsviteskaplig undersøkelse er det viktig at måten dataene blir samlet inn på er nøyaktig, og at datamaterialet blir analysert på en slik måte som gjør at en kan stole på resultatene en får.

Jeg har innhentet regnskapstall og noen av nøkkeltallene fra Sparebankforeningen sin nettside. De får tallene fra den enkelte bank og lager tabeller og regner ut nøkkeltall som de offentliggjør. Nøkkeltallene som de har regnet ut sender de tilbake til bankene slik at bankene ikke trenger å bruke tid på å gjøre dette selv. Tallene som blir sendt inn til Sparebankforeningen er blitt godkjent av en revisor, og en kan dermed si at de er pålitelige (Sparebankforeningen).

Underveis har jeg tatt stikkprøver ved å undersøke i den enkelte bank sin årsrapport at tallene samsvarer med tallene som ligger på Sparebankforeningen sin nettside.

Det er dermed grunn til å tro at dataene som er brukt i denne analysen er pålitelige.

Validitet blir oversatt fra engelsk som gyldighet. Hvor godt dataene representerer fenomenet som undersøkes er dermed et sentralt spørsmål her (Johannessen et al., 2011).

Teoriene i oppgaven er valgt ut for å kunne gi en god drøfting, og jeg mener selv at alle disse teoriene er relevante.

Det som også kan diskuteres er hvordan intervjuene og spørreundersøkelsen ble fremstilt og om de riktige spørsmålene ble stilt.

Ved å ha brukt lengre tid på utformingen av intervjuguiden og spørreundersøkelsen tror jeg at en kunne oppnådd enda bedre og mer relevante svar enn det som ble oppnådd i denne oppgaven.

4.5 Drøfting av kilder

De ulike kildene jeg har brukt på nettet som Lovdata, Finanstilsynet og Sparebankforeningen vil jeg anse som pålitelige kilder. Dette er kilder som sparebankene selv benytter i følge økonomisjefen i Skudenes og Åkra sparebank¹.

Andre kilder jeg har brukt er ulike pensumbøker vi har hatt gjennom studiene, og jeg vil også anse dem som pålitelige.

Intervjuene og spørreundersøkelsen var semistrukturerte, noe som kan føre til misforståelser av spørsmål og svar i følge Johannessen et al.(2011).

For å bekrefte at intervjuene ble forstått riktig sendte jeg et sammendrag av intervjuene hvor jeg fikk bekreftelse fra dem jeg intervjuet at jeg hadde oppfattet det riktig.

Svarene jeg fikk under intervjuene og fra spørreundersøkelsen utgjør ca. 59 % av utvalget mitt, noe som betyr at jeg ikke fikk svar fra 41%. Det er dermed grunn til å drøfte om svarene jeg fikk representere utvalget, og en bør sammenligne svarene en får med tidligere undersøkelser og teori og gjøre vurderinger utfra det.

I tabell 3 nedenfor er det regnet ut hvor mange prosent svar jeg fikk fra de alliansefrie sparebankene og alliansebankene.

Av de alliansefrie fikk jeg 75 % svar prosent og i alliansebankene 50 %, noe som gir en svarprosent på 55 % til sammen.

I følge Johannessen et.al (2011) er 40-50 % en bra svarprosent. Å generalisere utvalget til hele populasjonen må en derimot være litt forsiktig med om en da ikke oppnår 80-90% som er en høy svarprosent.

Men i dette tilfelle er det snakk om et utvalg på 22 sparebanker som alle er mellomstore og som fører regnskap etter NGAAP, og med en svarprosent på 55 % mener jeg at det er grunn til å tro at svarene fra spørreundersøkelsen er representativt for utvalget i denne oppgaven.

Tabell 3: Respondenter

Respondert på	Alliansefrie banker	Alliansebanker	Totalt
---------------	---------------------	----------------	--------

¹ Håvard Fidjeland, økonomisjef i Skudenes og Aakra Sparebank. Intervju 11.03.2014

spørreundersøkelsen			
Ja	3 75%	8 50%	11 55%
Nei	1 25%	8 50%	9 45%
Sum %	100	100	100
Antall respondenter	4	16	20

4.6 Feil under utførelse av analysen

Utvalget er som nevnt i avsnitt 4.3 valgt ut etter størrelse og regnskapsprinsipp.

Jeg tok med alle de sparebankene som i 2012 førte etter NGAAP og som hadde en forvaltningskapital mellom 3 og 10 milliard.

Jeg har regnet ut et gjennomsnitt for de tre ulike gruppene, og dette kan medføre at om en sparebank skiller seg ut i en post blir dette skillet fordelt på resten av gruppen.

Mye av datamaterialet er tastet inn for hånd i Excel og det kan dermed forekomme feil i inntasting av tallene eller i noen av utregningene som er blitt utført.

Noen av nøkkeltallene har jeg regnet ut selv, men egenkapitalrentabiliteten etter skatt og årsresultatet i prosent av gjennomsnittlig forvaltning er hentet fra Sparebankforeningen.

5. Presentasjon av resultater fra intervjuene og spørreundersøkelsen

Jeg vil i dette kapitlet gi et sammendrag av de mest relevante svarene fra intervjuene og spørreundersøkelsen.

Jeg har prøvd å stille spørsmål som kan hjelpe meg å gi svar på problemstillingen om de alliansefrie sparebankene er like lønnsomme som sparebankene og hvordan utviklingen har vært de fem siste årene i disse sparebankene.

5.1 Intervjuene

I mitt utvalg har jeg to sparebanker som befinner seg i mitt nærmiljø, og det er Haugesund Sparebank og Skudenes & Aakra Sparebank.

Jeg har derfor foretatt et intervju med økonomisjefene i disse to bankene for å prøve å komme i dybden på sparebankbransjen.

Jeg valgte å ta utgangspunkt i analysen i årene etter finanskrisen ved å starte på år 2009, men begge økonomisjefene mener at resultat ikke ble svekket i denne perioden.

Økonomisjefen i Haugesund Sparebank mente riktignok at de merket det noe på likviditeten.

I etterkant av finanskrisen var myndighetene mye mer forsiktige og redde for at nye kriser skulle kunne ramme økonomien i samfunnet. Det ble derfor fremmet forslag til nye kapitalkrav om økt egenkapital for å sikre soliditeten i bankene.

Både Haugesund Sparebank og Skudenes & Aakra Sparebank var solide med god kapitaldekning før de nyeste kravene kom.

I følge økonomisjefen i Skudenes og Aakra Sparebank har en to reelle valg angående egenkapitalkravene. De kan enten øke kapitalen eller redusere utlånsveksten.

Ved å ta opp ansvarlig lån, fondsobligasjoner eller utstede egenkapitalbevis kan de øke egenkapitalen i banken. Se avsnitt 6.1.1 under politiske og juridiske forhold for forklaring.

Når bankene bygger opp egenkapitalen påvirker dette egenkapitalrentabiliteten slik at den synker.

Tiltak som er iverksatt i Skudenes & og Aakra Sparebank er at de tok opp et ansvarlig lån i 2013, og de starter med egenkapitalbevis-emisjon i mars 2014.

Haugesund Sparebank sier at de ikke har gjort noen konkrete tiltak, men at de vil fortsette å øke inntjeningen.

Begge sparebankene sier at de bevisst velger å være utenfor alliansene. Dette begrunnes med at de har et samarbeid med syv andre alliansefrie sparebanker som heter De samarbeidene

Sparebanker, forkortet som DSS. Det startet som et IT-samarbeid, men i dag inngår også blant annet Bolig kreditt, Frende forsikring og leasing gjennom Brage finans i dette samarbeidet.

Fordelene ved å være alliansefrie er at de er en mer selvstendig og fleksibel bank, enn om de hadde vært medlem av en allianse.

Ulempen med å være alliansefri kan være at alliansebankene er mer effektive enn hva de alliansefrie bankene klarer å være i følge økonomisjefen i Skudenes & Aakra Sparebank.

Verken Skudenes & Aakra Sparebank eller Haugesund Sparebank har planer om å bli med i en allianse på bakgrunn av de økte kravene til egenkapitalen.

Begge sparebankene sier videre at de sammenligner seg med de mellomstore bankene og med de andre bankene i DSS samarbeidet.

2011 var et spesielt år i regnskapene til sparebankene hvor resultatet ble mye lavere enn året før. I følge økonomisjefen i Haugesund Sparebank skyldes noe av dette at de på bakgrunn av at myndighetene ble mer forsiktige etter finanskrisen, mottok et brev fra Finanstilsynet som sa at de modellene bankene brukte for og risiko kvalifisere kundene sine ikke var gode nok. Bankene måtte derfor tenke nytt ved å øke avsettingen, øke satsene eller sette på et ekstra påslag slik at de kunne øke sin prosentsats på risiko kvalifiseringen.

5.2 Spørreundersøkelsen

Resterende sparebanker i utvalget mitt befinner seg spredt over hele landet. Jeg valgte derfor å utforme et spørreskjema som ble sendt ut på e-post for å undersøke hvorfor noen sparebanker velger å være utenfor alliansene, fordeler og ulemper med disse to gruppene av sparebanker, og for å finne ut hvordan kapitalkravene har påvirket dem.

Ingen av de alliansefrie sparebankene som svarte på undersøkelsen sier at de vurderer å bli med i en allianse eller å fusjonere med andre banker i nærmeste fremtid.

De sier videre at de er en alliansefri bank på grunn av selvstendighet og fleksibilitet.

De har ikke gjort noen konkrete tiltak for å tilfredsstille de økte kravene til egenkapital, og de vurderer heller ikke å iverksette noen tiltak i nærmeste fremtid.

Alle de alliansefrie svarer videre at de prøver å oppnå samme kapitalkravene som de systemviktige bankene har, altså de høyeste kravene fra myndighetene, og de sammenligner seg med sparebanker av samme størrelse. En av dem sier også at de sammenligner seg med sparebanker som de samarbeider med og med konkurrenter i nærmiljøet.

Alliansebankene sier at de velger å være medlem av en allianse på grunn av reduserte kostnader, trygghet, samhold, strategi, effektivitet, kompetanse og felleseide produktselskaper. Ingen av alliansebankene sier at de har planer om å fusjonere med andre banker i nærmeste fremtid.

Angående tiltak de har gjort for å tilfredsstille de økte egenkapitalkravene så sier tre av dem at de har økt inntjening, to av dem har ikke gjort noen tiltak, en har tatt opp fondsobligasjon, en har tatt opp ansvarlig lån og en har startet prosessen med egenkapitalbevis.

Når det gjelder hvem de sammenligner seg med sier alle utenom en at de sammenligner seg med de sparebankene som er i samme størrelsesgruppe som seg selv, og noen sier også at de sammenligner seg med de som er i samme allianse som de selv.

Jeg spurte helt til slutt i spørreundersøkelsen om noen hadde merket noen tendenser til at lønnsomheten hadde gått ned på bakgrunn av de økte kapitalkravene og da svarte 10 av de 11 bankene nei, mens en av de svarte ja.

6. Dataanalyse

I denne delen av oppgaven vil jeg først si noe om konkurransen i markedet til sparebankene og hvordan sparebankene blir påvirket av omgivelsene rundt seg.

Deretter vil jeg si noe om regnskapskvaliteten, og vil deretter vise til de ulike analysene som er blitt utført og drøfte de resultatene som har fremkommet under analysen.

6.1 Omgivelsene til sparebankene

I avsnitt 3.2.1 ble det nevnt at ulike forhold i omgivelsene kan påvirke bedriftene. De forhold som kan påvirke spesielt sparebankene vil jeg komme nærmere innpå i dette avsnittet.

6.1.1 PESTEL-analyse

Økonomiske forhold

Norges bank fastsetter styringsrenten i Norge og den blir satt opp eller ned avhengig av den økonomiske situasjonen i resten av verden. Denne renten er viktig for hvordan innlåns- og utlånsrentene blir fastsatt av sparebankene.

Ved lav styringsrente synker rentenivået på boliglån i markedet, slik at konsumet til kundene øker og som igjen fører til at produksjonen øker.

En oppsummering av hvordan styringsrenten har vært de siste fem årene vises i tabellen nedenfor (Norges Bank).

Tabell 4: Gjennomsnittlig årlig styringsrente

Styringsrenten	
2013	1,50
2012	1,55
2011	2,14
2010	1,92
2009	1,75
2008	5,32

2009 ble på en måte et rebalanserings år etter finanskrisen i 2007/2008. Mot slutten av 2008 satte Norges bank styringsrenta kraftig ned for å prøve å få økonomien opp å gå igjen i landet. De fortsatte å sette ned renta og de endte på en rente på 1,25% som er historisk lav, før de i oktober 2009 snudde og satte opp styringsrenten med 0,25% på grunn av bedret verdensøkonomi (Smarte penger, u.å.).

Det siste året har styringsrenten holdt seg stabilt på 1,5% (Skudenes & Aakra sparebank, 2014). Inflasjonen har holdt seg lav gjennom hele 2000-tallet og frem til august 2013. Da fikk den et kraftig hopp, men dette var bare midlertidig og mot slutten av 2013 falt inflasjonen igjen (Sundberg, Grinhamar & Lorentzen, 2013).

Ved varig høy inflasjon blir Norges Bank nødt til å sette opp styringsrenten for å normalisere økonomien, og dette påvirker også sparebankene i utvalget. Da følger sparebankene etter og setter opp sin utlånsrente, som igjen påvirker bankkundene

I Norge har vi de siste fem årene hatt jevn lønnsvekst, økning i privat konsum og økning i BNP, mens i resten av verden har det vært mye mer variert (Sparebank SMN, 2013).

At verdensøkonomien har vært så varierende kan være noe av årsaken til at Norges Bank venter med å sette opp styringsrenten.

Sosio-kulturelle forhold

Befolkningsveksten i Norge har hatt en jevn økning på ca. 6 % de fem siste årene, og utdanningsnivået i Norge er høyt i følge SSB (Sparebank SMN, 2013).

Levealderen i landet øker fortsatt og vi har mange eldre i befolkningen. Veksten i norsk økonomi bremses noe opp i 2013, og utviklingen i husholdningenes forbruk er moderat mens sparing ligger på et høyt nivå (Skudenes & Aakra sparebank, 2014).

Den høye andelen av en aldrende befolkning og økt fokus på pensjonssparing kan være en forklaring på hvorfor nordmenn ligger på et høyt nivå når det gjelder sparing.

Teknologiske forhold

Den største IT leverandøren til sparebankene er EVRY, som står for det aller meste innenfor IT løsninger til sparebankene.

Alle de alliansefrie sparebankene i utvalget mitt har valgt denne IT leverandøren. Sparebank 1 gruppen AS har en avtale med IT leverandøren Kantega. De har vært hovedleverandør til Sparebank 1-gruppen siden 2003.

De sparebankene som er medlem i EIKA-alliansen bruker Eika gruppen IT, som tilbyr tjenester som dekker alle bankene i alliansen sitt behov innenfor IKT.

Ved å inngå samarbeid med andre om IT-løsninger kan en få en bedre avtale enn om de skulle vært alene, og en kan minimere kostnadene (Hoff et al., 2009).

De alliansefrie sparebankene i utvalget er alle med i samarbeidet DSS som nevnt i avsnitt 2.3.3. De har dermed mulighet til å tilby forsikringsprodukter gjennom Frende forsikringsselskap og gjennom Norne Securitas får bankkundene tilfredsstilt sine behov for verdipapirhandel. De alliansefrie sparebankene har også lokale avtaler om leasing, og med eiendomsmeglere slik at de også kan tilby disse tjenestene (Skudenes & Aakra Sparebank, 2014).

Sparebank 1-gruppen har mange ulike banktjenester som alliansebankene i denne gruppen kan benytte seg av.

Gjennom datterselskaper tilbyr Sparebank 1 Gruppen AS livsforsikring, skadeforsikring, fondsforvaltning, kapitalmarkedsvirksomhet, factoring, inkasso og langtidsovervåking (Sparebank 1-alliansen, 2014).

Eika Gruppen har også et bredt produktspekter med blant annet alle typer privat og bedriftsforsikringer, avtale med Aktiv eiendomsmegling, lån og leasing, fond, pensjonssparing og investortjenester (Eika, 2014).

De alliansefrie har de siste årene også fått et større utvalg av produkter å tilby sine bankkunder, slik at det ikke lenger er så stor forskjell mellom de alliansefrie sparebankene og alliansebankene som det var tidligere.

Om disse samarbeidspartnere får gode resultater, kommer dette også sparebankene til gode gjennom provisjonsinntektene.

Det er dermed mange fordeler knyttet til samarbeid, både for de inkluderte i samarbeidet og bankkundene.

Miljømessige forhold

Sparebankene er ikke noen typiske forurensningsbedrifter og det er ikke noen store miljømessige forhold som påvirker lønnsomheten til sparebankene.

Politiske og juridiske forhold

Finansnæringen er sterkt regulert og de som har overordnet ansvar for å sørge for stabilitet i sparebankene er Norges Bank, Finanstilsynet (tidligere kredittilsynet) og Finansdepartementet. Norges Bank holder en løpende overvåking av forhold som kan true stabiliteten og de vil iverksette tiltak om nødvendig, og de viktigste områdene som overvåkes er soliditet i bankene og risikoeksponering.

Finansdepartementet har delegert noe av sin myndighet til Finanstilsynet.

Finanstilsynet er et selvstendig organ som har tilsyn over blant andre sparebankene i Norge, og for sparebankene gjelder det blant annet godkjenning av økning av tilskudd til grunnfond, godkjenne vedtak, gi konsesjon, fastsette forskrift om valg til forstandskapet og lignende. Finanstilsynet hovedmål er å sikre finansiell stabilitet og velfungerende markeder.

Banker i Norge har strenge krav til seg knyttet til risikokvalifisering av kunder, krav til egenkapital, regnskapsregler og lignende. På lovdata.no finnes forskrifter og lover og regler som sparebankene må følge.

Der finner en også de nyeste forskriftene om de økte kravene til sparebanken om å styrke soliditeten. Finanstilsynet utfører kontroller jevnlig for å undersøke om sparebankene driver banken på en forsvarlig og sikker måte (Finanstilsynet).

I praksis finnes det ulike måter for bankene å innfri de nyeste kravene til finanstilsynet på.

For å oppnå en større soliditet kan de redusere sin risikovekta balanse eller øke egenkapitalen i balansen i følge økonomisjefen i Skudenes & Aakra Sparebank (2014).

I media har det vært mange diskusjoner om det er kundene som må betale for kravene om økt egenkapital i bankene.

I følge sentralbanksjef Øistein Olsen (2013) kommer ikke bankene til å sette ned utlånsrenten fordi om styringsrenten er veldig lav nå.

Han mener at det er tre konkrete tiltak bankene kan og vil gjøre for å tilfredsstille kravene, og det er:

- Holde tilbake utbytte til eiere
- Låne ut mindre penger
- Tjene mer på de pengene de låner ut

I følge økonomisjefen i Skudenes & Aakra Sparebank² er det derimot flere tiltak bankene kan gjøre enn de som Olsen nevner.

De kan blant annet:

- Ta opp ansvarlig lån
- Ta opp ulike fondsobligasjoner
- Utstede egenkapitalbevis

Noen få sparebanker i utvalget mitt har valgt disse løsningene, men flertallet av de som har gjort noen tiltak i følge spørreundersøkelsen i avsnitt 5.2, sier at de har valgt å satse på økt inntjening. Dette samsvarer med det Olsen sier at bankene velger å gjøre, nemlig å tjene mer på de pengene de låner ut.

De aller fleste sparebankene tilfredsstilte de første kravene til myndighetene før de trådte i kraft, og i følge spørreundersøkelsen min i avsnitt 5.2 sier flertallet av sparebankene at de ikke har gjort noen konkrete tiltak enda.

Tabellen nedenfor viser hva kapitalkravene er for sparebankene frem mot 2016.

² Håvard Fidjeland, økonomisjef i Skudenes & Aakra Sparebank. Intervju 11.03.2014

Tabell 5: Kapitalkravene fra 2013-2016

År	2013	2014	2015	2016
<i>Krav til ikke systemviktige banker:</i>				
Ren kjernekapital	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%
Kapitalbevaringsbuffer	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%
Systemrisikobuffer	2%	3%	3%	3%
Motsyklisk krav 1*			1% (inkludert fra 2015)	
Motsyklisk krav 2*				1,5% (Kommer i 2016?)
= Samlet ren kjernekapital	9%	10%	11%	11-12,5%
+ Hybridkapital	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%
+ Tilleggskapital	2%	2%	2%	2%
= Samlet kapitalkrav	12,5%	13,5%	14,5%	14,5-16%
<i>Krav til systemviktige banker</i>				
= Samlet ren kjernekapital	9%	10%	11%	11-12,5%
+ Hybridkapital	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%
+ Tilleggskapital	2%	2%	2%	2%
= Samlet kapitalkrav	12,5%	13,5%	14,5%	14,5-16%
+ Systemrisiko buffer**			1%	2%
= Samlet kapitalkrav	12,5%	13,5%	15,5%	16,5-18%

Kilde: Lovdata

*Fastslått motsyklisk bufferkrav og er gjeldende fra medio 2015. I tillegg kan motsyklisk krav øke med 1,5 % i 2016, men dette er ikke avklart enda.

**For systemviktige banker kommer det i 2015 et systemrisiko krav på 1 %, og i 2016 vil dette kravet stige til enda 2 %.

Mange av sparebankene som ikke er kategorisert som systemviktige i dag tenker at de kan bli vurdert slik i fremtiden.

De fleste sparebankene har derfor en målsetting om å tilfredsstillte maks kravene frem mot 2016 i følge spørreundersøkelsen. Se avsnitt 5.2.

I følge økonomisjefen i Haugesund Sparebank er det kravene til den rene kjernekapitalen som er vanskeligst for sparebankene å oppnå³.

6.1.2 Porters femkraftsmodell

Konkurrenter og rivalisering

I Norge i dag finnes det 120 sparebanker. Ved så mange aktører i et marked burde det være stor konkurranse, men det kan virke som om de største sparebankene styrer markedet.

Hvis for eksempel DNB, som er desidert størst i markedet, setter opp eller ned renten følger de andre sparebankene etter. Mange bankkunder følger i dag med på rentenivået slik at ved rentefall i de store bankene forventer at deres rente skal ligge på samme nivå, selv om banken de bruker er liten.

Hvis DNB setter opp renten og oppnår bedre rentenetto, vil selvfølgelig de andre bankene også prøve å oppnå det (Langberg, 2014).

Etter de nye kapitalkravene kom har det vært fokus på at det er kundene som betaler for den økte kapitaldekningen i bankene. Se avsnitt 6.1.1.

I 2013 hadde de fleste sparebankene et kjempe resultat, og dette skapte igjen nye debatter i media.

Potensielle nye aktører i bransjen

Sparebankene som finnes i Norge i dag er godt etablerte. Sparebankbransjen er en bransje som er streng regulert og som gjør det vanskelig å starte opp en ny bank.

Blant annet må en ha 5 millioner Euro i aksjekapital eller grunnfondskapital og bankens styremedlemmer og administrerende direktør må være egnet.

³ Kåre Gullhaug, økonomisjef i Haugesund Sparebank. Intervju 10.03.2014

Videre følger det krav til innhold i søknad om oppstarting av en bankvirksomhet i forretningsbankloven og sparebankloven (Finanstilsynet, 2009).

Det er ikke noen stor trussel at nye aktører skal komme på banen og ta over markedet til de etablerte sparebankene.

En ser derimot noen tilfeller hvor utenlandske filialer starter opp i Norge. De må likevel følge norske lover og regler, selv om de bare starter opp en filial.

De norske sparebankene har fordeler som Sikringsfondet og støtte fra Finanstilsynet som ikke de utenlandske filialene får ta del av.

Det er dermed store etableringshindre for nye aktører i markedet.

Substitutter

Alle er avhengige av en bank, og dette er et beskyttet marked. Det finnes derfor ikke noen alternativ til bankvirksomhet.

Kundenes forhandlingsmakt

Konkurransen mellom sparebankene har blitt større de siste årene og det kjempes om kundene (Skudenes & Aakra Sparebank, 2014). Samtidig kan det virke som at kunders lojalitet for sin lokalbank er sterk. Sparebankene har ulike sponsoravtaler med lokale idrettslag og de deler også ut midler fra sitt gavefond. Dette kan være en medvirkende årsak til at denne lojaliteten er så sterk.

De alliansefrie sparebankene har de siste årene fokusert mer på å tilby flere produkter til kundene sine. Dette gjør de for å kunne tilby en ”totalpakke” for å tilfredsstille kundenes behov, og for å kunne konkurrere mot alliansebankene som nevnt i avsnitt 6.1.1. Dette kan også føre til at kundene forblir i den banken de er i.

De mellomstore sparebankene fastsetter som oftest sin rente etter hvilken rente de største sparebankene i markedet har, og denne renten kan svinge om det er gode eller dårlige tider i økonomien. Kundene kan dermed ikke selv bestemme hvilket rentenivå de vil ha, og det skiller ikke mye i rentenivået på utlån og innskudd mellom bankene. Velger de derimot å bytte bank, får en ofte ekstra kostnader knyttet til selve byttingen ved gebyrer og lignende.

Kundene har dermed ikke stor forhandlingsmakt.

Leverandørenes forhandlingsmakt

Angående IKT i en bank er det egne forskrifter som kommer fra finanstilsynet som sparebankene må følge (IKT Forskriften §§ 2, 2009).

Det kan være vanskelig for de mindre sparebankene å tilfredsstille disse kravene, og det er kanskje utgangspunktet for at mange sparebanker velger å gå sammen om spesielt IT samarbeid.

Alliansebankene må følge de retningslinjer og leverandører som er bestemt i alliansen.

Alliansebankene er mer friere ved valg av ulike leverandører, og det kan være en årsak til at de velger å inngå samarbeid med lokale leverandører angående for eksempel eiendom og leasing.

Det kan dermed virke som at de store leverandørene kan ha noe makt ved å inngå samarbeid med alliansegruppene.

6.2 Forskjeller mellom de alliansefrie sparebankene og alliansebankene

Hvorfor noen sparebanker velger å være alliansefrie og er det noen ulikheter mellom dem og alliansebankene var spørsmål jeg ønsket å få besvart gjennom denne oppgaven som nevnt i avsnitt 1.1.

Ut fra svarene som kom frem av intervjuene og spørreundersøkelsen og drøftingen under omgivelsene til sparebankene vil jeg svare på delspørsmål 1 i dette avsnittet.

- 1. Hvilke fordeler og ulemper har de alliansefrie sparebankene i forhold til de som velger å være medlem av en allianse?*

Den største forskjellen mellom disse to gruppene av sparebanker går ut på at de alliansefrie sparebankene har en mye større grad av selvstendighet og fleksibilitet enn det alliansebankene har.

Dette er i følge sparebankene i mitt utvalg også noen av hovedårsakene til at de alliansefrie sparebankene velger å være utenfor alliansene.

En fordel med å være selvstendig er at de står fritt til å velge leverandører og samarbeidspartnere.

Andre fordeler er at de er også er friere ved valg av visjon og strategi, og hvilke mål de vil arbeide mot i fremtiden og hvilke satsingsområder de skal velge.

Ulemper med å være alliansefrie er at de ikke har et felles system og en felles strategi. Dette kan medføre at de alliansefrie ikke klarer å være like kostnadseffektive som alliansebankene.

I alliansebankene følger de retningslinjene som er utarbeidet av styret i alliansen og benytter seg av de tilbudene og leverandører som alliansen tilbyr.

Det kan være både en fordel og en ulempe.

Det kan være en stor fordel for spesielt de mindre sparebanker som ikke klarer seg økonomisk utenfor en allianse. Alliansebankene får også mulighet til å tilby en bredere produktportefølje og oppnår med dette stordriftsfordeler.

Andre stordriftsfordeler de kan oppnå er reduserte kostnader og økt kompetanse.

Ulemper kan være de samme som er fordelene for de alliansefrie sparebankene, nemlig det at en mister noe av selvstendigheten og fleksibiliteten ved å inngå i allianser.

6.3 Regnskapskvalitet

Sparebankene i mitt utvalg følger god norsk regnskapskikk og norske regnskapsprinsipper.

Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler blir vurdert etter historisk kost prinsippet.

I de tilfellene hvor virkelig verdi blir brukt, som i verdsetting av verdipapirer, er det observerbar markedsverdi som benyttes.

Finanstilsynet utfører kontroller over at estimater og skjønnsmessige vurderinger blir gjort på en fornuftig og god måte (Finanstilsynet).

Det kan likevel være ulikheter i hvordan de ulike sparebankene vurderer.

Dette gjelder spesielt ved risikokvalifisering av kunder.

Banker bruker et risikoklassifiseringssystem for å vurdere hvor mye de skal avsette til tap på individuelle lån og grupper av lån. De må derfor hvert år sjekke hvor mye av det de avsette som ble tapt og justere for det nye året (Skudenes & Aakra Sparebank, 2014).

I følge økonomisjefen i Haugesund Sparebank mottok alle finansinstitusjoner et brev fra finanstilsynet i 2011 med nye retningslinjer angående risikovurderingen av sine kunder. Bakgrunnen for at disse nye retningslinjene ble iverksatt var for å sikre sparebankene mot store uventede tap.

Sparebankene fikk pålegg om å gjøre om på sine interne retningslinjer for vurdering av risiko for tap.

Det ble blant annet nevnt i skrivet at kunder måtte fra nå av ha en egenkapital på minst 15 % av lånet mot 10 % tidligere.

Finanstilsynet ga beskjed om at sparebankene måtte endre på retningslinjene med en gang, og de kom til å følge opp med kontroller for å undersøke om den nye forskriften blir fulgt.

Sparebankene måtte derfor taps nedskrive umiddelbart (Finanstilsynet, 2011).

6.4 Oversikt over regnskapet

Etter å ha analysert og drøftet utvikling i sparebankbransjen gjennom de vertikale analysene, de horisontale analysene og nøkkletallanalysene vil det være mulig å si noe om hvordan utviklingen i sparebankbransjen har vært de siste fem årene.

Jeg vil dermed i denne drøftingen svare på delspørsmål 2.

- 2. Hvordan har utviklingen vært i perioden 2009-2013 i de mellomstore sparebankene i utvalget?*

6.4.1 Vertikal analyse

I den vertikale analysen har jeg sett på de ulike postene i resultatregnskapet i prosentandel av renteinntekten, og postene i balansen i prosentandel av de totale eiendelene.

Ut fra denne analysen var det noen poster som skilte seg ut.

Dette gjaldt spesielt provisjonsinntekter, rentenetto, driftsresultat, resultat etter tap, årsresultat, innskudd kunder og gjeld ved verdipapirer. I tabell 6 nedenfor har jeg lagt inn disse tallene.

Tabell 6: Vertikal analyse

Res.r.	Eika alliansen					Sparebank 1-alliansen					De alliansefrie sparebankene				
	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009
Rentein.	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Rentek.	56 %	57 %	73 %	57 %	61 %	53 %	56 %	73 %	53 %	56 %	56 %	57 %	100 %	54 %	56 %
Netto	44 %	43 %	73 %	43 %	39 %	47 %	44 %	73 %	47 %	44 %	44 %	43 %	77 %	46 %	44 %
Prov. inntekter /innt.fra banktj.	18 %	13 %	20 %	12 %	10 %	21 %	17 %	24 %	15 %	13 %	9 %	8 %	15 %	8 %	8 %
Driftsresultat før tap	32 %	26 %	38 %	28 %	25 %	40 %	31 %	40 %	41 %	37 %	33 %	25 %	41 %	29 %	27 %
Resultat etter tap	27 %	23 %	29 %	27 %	25 %	33 %	26 %	27 %	35 %	31 %	23 %	21 %	35 %	30 %	23 %
Årsresultat	19 %	16 %	24 %	20 %	20 %	26 %	20 %	19 %	27 %	24 %	16 %	15 %	25 %	22 %	17 %
Balans.	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009
Forv.k.	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Innsk. kunder	73 %	70 %	67 %	64 %	62 %	69 %	66 %	64 %	60 %	61 %	72 %	72 %	73 %	74 %	71 %
Gjeld .Utstedelse verdipap.	15 %	17 %	18 %	20 %	19 %	18 %	20 %	23 %	26 %	22 %	15 %	14 %	12 %	11 %	10 %

Året 2009

Resultatregnskapet

I dette året utgjorde rentenettoen av renteinntektene omtrent lik prosentandel i alle gruppene, men den var noe høyere i Sparebank 1 bankene og de alliansefrie sparebankene.

Hos de alliansefrie sparebankene utgjorde provisjonsinntektene enn noe lavere andel av renteinntektene enn hos alliansebankene.

Driftsresultatet ble litt høyere i gjennomsnittet av de alliansefrie sparebankene enn hos Eika bankene, men noe lavere enn Sparebank 1-gruppen.

Postene resultat etter tap og årsresultatet utgjorde en noe høyere prosentandel av renteinntektene i alliansebankene enn hos de alliansefrie.

Balansen

Innskudd kunder utgjør en stor del av den totale forvaltningskapitalen i sparebankene, og i 2009 utgjorde denne posten 71 % hos de alliansefrie sparebankene, mens den låg på 61 % og 62 % i alliansebankene.

Gjeld ved utstedelse av verdipapirer utgjorde kun 10 % i de alliansefrie, men hos alliansebankene utgjorde denne posten 22 % og 19 %.

Året 2010

Resultatregnskapet

I dette året har alle gruppene hatt en økning i rentenettoen på 2-4%, og provisjonsinntektene utgjorde en mindre andel også dette året hos de alliansefrie sparebankene enn hos alliansebankene.

I de alliansefrie er rentenettoen lik som året før, mens en ser en liten økning i alliansebankene. Resultat etter tap utgjorde dette året en større prosentandel av renteinntekten hos de alliansefrie enn hos alliansebankene og driftsresultatet og årsresultat utgjorde en større prosentandel hos alliansebanken.

Balansen

Posten innskudd kunder har dette året gått ned i Sparebank 1 gruppen, mens det har vært en liten økning i Eika gruppen og hos de alliansefrie.

Gjeld utstedt ved verdipapirer har hatt en liten økning i alle gruppene.

Året 2011

Resultatregnskapet

Dette var et spesielt år i bankene. Som nevnt i avsnitt 5.1 falt resultatet mye dette året på grunn av pålegg fra finanstillsynet om å øke sin prosentsats på risikokvalifisering av sine kunder. Renteinntektene har falt og rentekostnadene har også økt dette året, og rentenettoen utgjør dermed omtrent 30% høyere andel av renteinntektene enn foregående år. Provisjonsinntektene og inntekter fra banktjenester er også dette året noe lavere i de alliansefrie sparebankene enn i alliansebankene, men i forhold til renteinntektene har denne posten økt mye i alle gruppene dette året.

Driftsresultat, resultat etter tap og årsresultat utgjør dette året en noe høyere andel av renteinntektene hos de alliansefrie sparebankene enn alliansebankene.

Balansen

Innskudd kunder har hatt en liten økning i prosentandel i alliansebankene, mens de har falt med en prosent i de alliansefrie sparebankene.

Gjeld ved utstedelse av verdipapirer har hatt en liten økning i prosentandel av forvaltningskapitalen dette året i de alliansefrie sparebankene, mens den har blitt noe redusert i alliansebankene.

Året 2012

Resultatregnskapet

Dette året låg rentenettoen og provisjonsinntektene på omtrent samme nivå i prosentandel av renteinntektene i alle gruppene som de hadde i 2009 og 2010.

Driftsresultat, resultat etter tap og årsresultat utgjorde en noe lavere prosentandel i de alliansefrie sparebankene enn hos alliansebankene.

Balansen

Posten innskudd kunder utgjorde også dette året en noe høyere andel hos de alliansefrie, men den har falt noe. Denne posten har økt noe hos alliansebankene i forhold til forvaltningskapitalen.

Gjeld utstedt ved verdipapirer har hatt en liten økning i de alliansefrie sparebankene, mens den posten har en liten reduksjon i alliansebankene.

Året 2013

Resultatregnskapet

Trenden fortsetter også i 2013 med lik andel rentenetto i alle grupper og lavere andel provisjonsinntekter i de alliansefrie sparebankene enn i alliansebankene.

Men en ser en liten økning i provisjonsinntektene i alle gruppene.

Driftsresultat utgjorde dette året en prosentandel mer av renteinntektene hos de alliansefrie enn Eika bankene, men noe lavere enn Sparebank 1 bankene. Resultat etter tap og årsresultat utgjorde en noe lavere prosentandel i de alliansefrie enn hos alliansebankene.

Balansen

Innskudd kunder utgjorde dette året lik prosentandel av forvaltningskapitalen som året før i de alliansefrie sparebankene, og en ser en liten økning i alliansebankene.

Gjeld utstedt ved verdipapirer har i løpet av disse fem årene jevnet seg ut i gruppene, og utgjør omtrent samme andel av forvaltningskapitalen med 15 % i de alliansefrie sparebankene og Eika bankene, og 18 % i Sparebank 1 bankene.

6.4.2 Horisontal analyse

I den horisontale analysen tok jeg utgangspunkt i året 2009, og har vurdert utviklingen hvert år i forhold til dette året.

I tabellen nedenfor vises de postene med størst endringer og ulikheter mellom gruppene.

Tabell 7: Horisontal analyse

Res.regn -skapet	Eika alliansen					Sparebank 1-alliansen					De alliansefrie sparebankene				
	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009
Midl. forv.kap (GFK)	12 %	12 %	7 %	4 %	100 %	23 %	16 %	12 %	6 %	100 %	30 %	20 %	13 %	7 %	100 %
Netto	16 %	15 %	9 %	4 %	100 %	13 %	5 %	-1 %	0 %	100 %	23 %	14 %	6 %	2 %	100 %
Prov. innt. /innt.fra banktj.	82 %	41 %	18 %	12 %	100 %	69 %	31 %	-12 %	4 %	100 %	57 %	36 %	21 %	7 %	100 %
Prov. kostn. /kostn. banktj.	-20 %	-20 %	0 %	0 %	100 %	33 %	0 %	233 %	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %
Driftsre s.før tap	30 %	7 %	-12 %	5 %	100 %	14 %	-14 %	-36 %	4 %	100 %	51 %	10 %	-6 %	6 %	100 %
Tap på utlån og gar.mv.	-20 %	0 %	20 %	-20 %	100 %	0 %	-31 %	8 %	-23 %	100 %	71 %	14 %	-14 %	-57 %	100 %
Resultat etter tap	7 %	-5 %	-33 %	2 %	100 %	17 %	-12 %	-47 %	10 %	100 %	20 %	7 %	-9 %	27 %	100 %
Årsres.	-3 %	-15 %	-29 %	-3 %	100 %	15 %	-13 %	-52 %	7 %	100 %	23 %	6 %	-6 %	32 %	100 %
Balans.	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009
Nedskr. på ind.lån	-15 %	-8 %	8 %	0 %	100 %	56 %	106 %	125 %	38 %	100 %	15 %	-15 %	-31 %	-38 %	100 %
Nedskr. på grupp. av lån	17 %	17 %	8 %	0 %	100 %	-23 %	-8 %	-8 %	4 %	100 %	23 %	15 %	15 %	23 %	100 %
Sertifi- kater og obl.mv.	22 %	19 %	18 %	5 %	100 %	8 %	-12 %	-32 %	-10 %	100 %	131 %	68 %	83 %	42 %	100 %
Ansv. låne- kapital	23 %	3 %	0 %	0 %	100 %	17 %	17 %	17 %	0 %	100 %	60 %	29 %	-2 %	-21 %	100 %
Opptj .E.K.	28 %	20 %	12 %	8 %	100 %	37 %	26 %	16 %	12 %	100 %	29 %	21 %	14 %	9 %	100 %

Gjennomsnittlig forvaltningskapital

Alle sparebankene har hatt en stor vekst siden 2009, og den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen har økt med 30% i de alliansefrie sparebankene, 12% i Eika og 23% i Sparebank 1.

En ser at veksten er minst i Eika gruppen og det kan kanskje skyldes at denne alliansen består av mange små sparebanker med forvaltningskapital på under 3 milliarder. Det kan da tenkes at mange av disse sparebankene holder til i et lokalmiljø som er lite, og de får dermed ikke noen tilskudd av nye kunder.

Rentenetto

De alliansefrie sparebankene har hatt en større økning i både renteinntekter og rentekostnader fra 2009 og frem til i dag. Det kan skyldes at de alliansefrie sparebankene også har hatt en større vekst enn alliansebankene.

I 2011 kan en se at alle gruppene hadde store reduksjoner i renteinntektene i forhold til 2009. I følge Solberg (2011) kuttet bankene rentene ned så mye dette året for å kapre kunder slik at det ble årtusenets laveste rente i dette året.

Dette kan dermed ha en innvirkning på resultatet og lønnsomheten til sparebankene dette året.

Provisjonsinntekter kostnader

Alle gruppene har hatt en jevn økning i provisjonsinntekter de fem siste årene, med unntak av Sparebank 1 bankene som hadde en nedgang i sine provisjonsinntekter i 2011.

Alliansebankene har gjennom perioden hatt en større økning i provisjonsinntekter enn de alliansefrie sparebankene, noe som kan forklares av at de har en større produktportefølje.

Økningen generelt kan skyldes at sparebankene samarbeider med flere leverandører nå enn tidligere om leasing, forsikring, bolig og lignende. Dette samarbeidet kommer både leverandører, kunder og sparebankene til gode når leverandørene oppnår gode resultater som nevnt i avsnitt 6.1.1.

Når det gjelder provisjonskostnadene har de vært veldig stabile i de alliansefrie sparebankene, i motsetning til alliansebankene.

Eika alliansen har redusert sine kostnader med 20% siden 2009, og en årsak til det kan være at de har utarbeidet et effektivt og kostnadsreduserende system.

Sparebank 1 gruppen hadde en økning på 230% i 2011, og dette kan skyldes at dette året gjorde Sparebank 1 marked store investeringer for å få på plass nødvendige rammevilkår.

Disse postene har fått en større betydning i sparebankene de siste årene enn tidligere år da det var mest fokus på utlån og innlån.

Driftsresultat før tap

2011 var som nevnt i avsnitt 5.2 et spesielt år for sparebankene, og nedskrivningen påvirket også resultatpostene hvor sparebank 1 bankene hadde størst nedgang med -36 %.

Alle gruppene har hatt en positiv utvikling det siste året i driftsresultatet før det blir avsatt til tap. Tidligere år har det vært litt mer varierende, mens 2013 året var et veldig godt år spesielt for de alliansefrie sparebankene.

Ved økt rentenetto og økte provisjonsinntekter øker også driftsresultatet, og dette resultat viser at driften har vært bra i sparebankene i utvalget det siste året.

Resultat etter tap

Utviklingen har også vært varierende i denne posten, og spesielt året 2011 slår ut her.

En ser her at etter at de har trekket fra tap på utlån blir resultatet enda dårligere.

Om en ser i årsrapportene til sparebankene i utvalget har noen sparebanker veldig store tap, mens andre sparebanker har lite. Ved å bruke gjennomsnittet av tallene blir dermed de store tapene fordelt på resten av utvalget som fører til at dette tallet gir et noe feil bilde av denne posten.

De alliansefrie sparebankene har hatt en økning på resultat etter tap på 20%, Eika-alliansen har hatt en økning på 7% og Sparebank 1-alliansen har hatt en økning på 17%.

Dette viser at i 2013 har alle tre gruppene i utvalget gjort det meget bra i 2013.

Nedskrivning på individuelle lån

Sparebank 1 gruppen har hatt en stor økning hvert år i denne posten i forhold til 2009, og de alliansefrie har i 2013 også hatt en økning mens de i de andre årene har hatt en nedgang. Eika bankene har hatt en nedgang siden 2009.

Nedskrivningen baserer seg på enkeltengasjement der det er grunnlag for verdifall, og om en undersøker regnskapene til sparebank 1 bankene ser en at to av de tre sparebankene i utvalget har hatt store nedskrivninger hvert år. De to sparebankene i utvalget med store nedskrivninger i denne posten blir dermed dominerende på grunn av at det blir regnet ut et gjennomsnitt på alle sparebanker 1 bankene i utvalget.

Nedskrivning på grupper av lån

Når det gjelder grupper av lån har Sparebank 1 gruppen hatt en nedgang her på 23%, mens Eika og de alliansefrie har hatt en økning på 17 % og 23 %.

Hvor stor nedskrivning på grupper av lån en gjør hvert år avhenger av bankenes interne beregning for risikokvalifisering. Disse nedskrivningene skal dekke tap for utlånsporteføljen som ikke gjelder mislighold av lån eller lån som er tapsutsatt.

Det kan derfor utgjøre store forskjeller i denne posten utfra hvordan de ulike sparebankenes interne risikokvalifiseringssystem er.

Som nevnt i avsnitt 5.2 fikk sparebankene i 2011 pålegg om å gjøre om på sine interne beregninger for å sikre mot fremtidige tap. En kan dermed si at på grunn av individuelle forskjeller på risikokvalifisering av sine kunder i sparebankene fører til store forskjeller i hvor mye som nedskrives hvert år.

Obligasjoner, sertifikater o.l.

I denne posten ser vi en økning i de alliansefrie sparebankene på 485 % siden 2009. Det har vært en jevn økning i opptak av obligasjoner i alle de alliansefrie sparebankene.

Eika – alliansen har også hatt en økning her på ca.22 %, og gjennomsnittet i Sparebank 1 bankene viser en økning på 8 % i 2013.

Formålet med obligasjoner er vanligvis er generell finansiering av bankvirksomheten og refinansiering av gamle lån.

Å oppta nye obligasjoner kan være en ting sparebankene kan gjøre for å tilfredsstille de økte kravene til egenkapitalen, og den tydelige økningen spesielt i 2013 kan tyde på flere sparebanker har gjort dette tiltaket.

Ansvarlig lån

En ser en økning i de ansvarlige lånene i 2013 i Eika bankene og de alliansefrie sparebankene.

Denne økningen kan også skyldes de økte kravene til kapitaldekning siden dette er et tiltak sparebankene kan gjøre for å øke sin egenkapital.

Ansvarlig lån blir regnet som tilleggskapital og blir gjeldende på prosentsatsen for ansvarlig kapital.

Se figur 2 og tabell 5 for nærmere forklaring.

Opptjent egenkapital

I perioden fra 2009 -2013 har alle gruppene i utvalget mitt hatt en stor økning i opptjent egenkapital. De alliansefrie har hatt en økning på 29 % og ligger mellom Eika – alliansen som har 28% og Sparebank 1 – alliansen som har hatt en økning på 37% i forhold til 2009.

Dette kan forklares av de gode resultatene de har hatt spesielt de to siste årene.

6.5 Analyse av utvikling i nøkkeltall

Jeg har fokusert på fem ulike nøkkeltall i denne analysen. Disse er valgt på bakgrunn av hva sparebankene selv synes er viktig for å vurdere lønnsomheten, og på hva som er vanlige nøkkeltall å ha med i en lønnsomhetsanalyse.

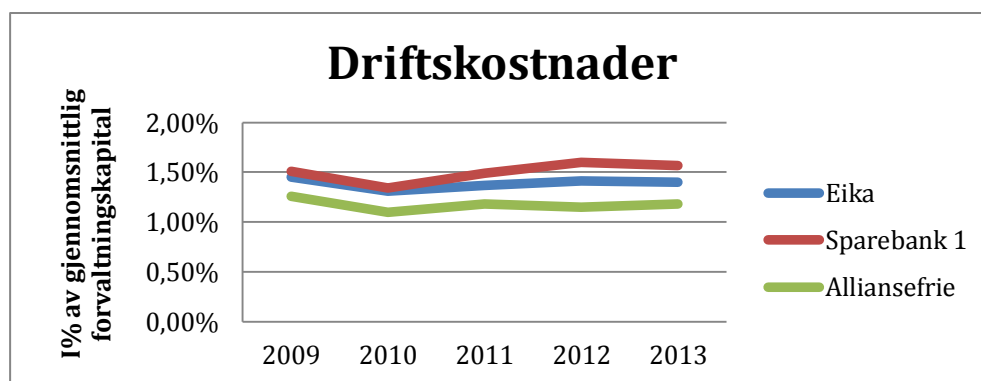
De nøkkeltallene sparebankene oppgir som viktige nøkkeltall er:

- Rentenetto i % av GFK
- Driftskostnader i % av GFK
- Resultat etter tap i % av GFK
- Årsresultatet i % av GFK
- Egenkapitalrentabiliteten etter skatt i % av gjennomsnittlig egenkapital

Ifølge Kristoffersen(2010) er egenkapitalrentabiliteten et viktig nøkkeltall når en skal vurdere lønnsomheten til en bedrift, og jeg har derfor også tatt med dette nøkkeltallet under denne analysen siden også sparebankene har dette nøkkeltallet med i sine vurderinger av lønnsomheten i banken.

Sparebankforeningen bruker den gjennomsnittlige egenkapitalen som blir fastsatt fem ganger årlig, og nøkkeltallet er hentet fra nettsiden deres (Sparebankforeningen, 2014).

I figurene nedenfor vises utviklingen av nøkkeltallene i de alliansefrie sparebankene, Eika-gruppen og Sparebank 1-gruppen for perioden 2009-2013.

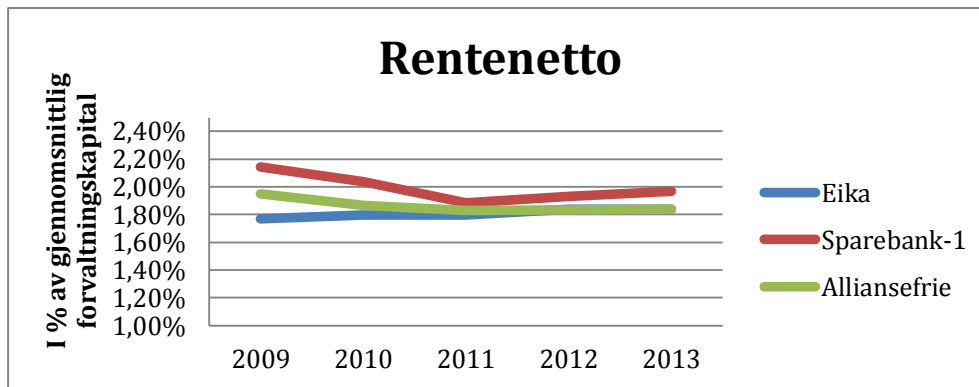
Figur 4: Driftskostnader i prosent av GFK

Dette nøkkeltallet viser driftskostnadene i forhold til den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen. I følge den vertikale analysen i avsnitt 6.4.1 utgjør driftskostnaden kun en liten prosentandel av renteinntektene. Jeg har likevel valgt å ta med denne figuren da sparebankene selv bruker dette nøkkeltallet til å måle seg med andre banker.

Ut fra denne figuren ser en at de alliansefrie sparebankene jevnt over ligger 0,20% lavere enn alliansebankene. Postene lønn, avskrivninger, og andre driftskostnader er gjeldende som driftskostnader i resultatregnskapet. I forhold til den horisontale analysen ser en at andre driftskostnadene ble redusert med 13 % i 2010 i de alliansefrie sparebankene, men så gikk de opp igjen til samme nivå de hadde i 2009 i året 2011.

I andre driftskostnader har det vært en økning på 27 % i Sparebank 1-gruppen, og 37 % i Eika gruppen siden 2009. I følge den horisontale analysen har også lønnskostnadene økt i alle gruppene de to siste årene, og totalt har det det vært en økning i driftskostnader hos alle.

I denne figuren kan en derimot ikke se at driftskostnadene i Eika bankene og de alliansefrie sparebankene har økt, men dette henger sammen med at dette tallet blir målt i forhold til den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen.

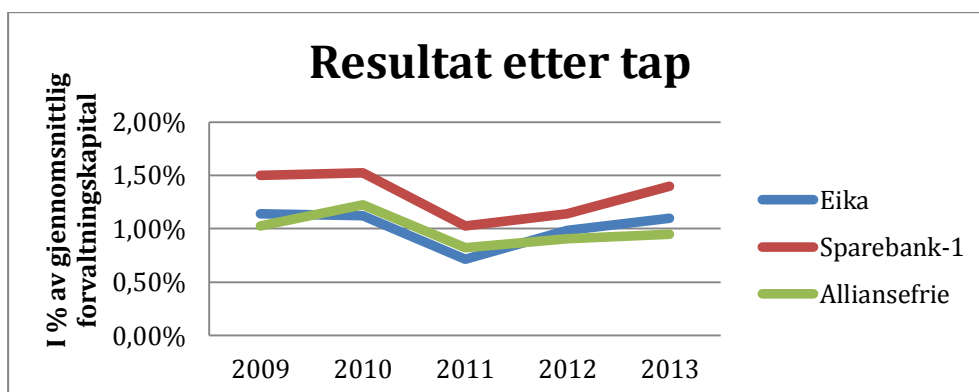

Figur 5: Rentenetto

Rentenettoen ligger på omtrent samme nivå i alle gruppene, og i 2013 har gjennomsnittet av Eika bankene og de alliansefrie sparebankene akkurat lik rentenetto.

Dette kan samsvare med at alle sparebankene følger renteutviklingen i markedet, og styrer renten etter hva de største bankene fastsetter utlån og innlåns renten til.

I forhold til den horisontale analysen i avsnitt 6.4.2 ser en at det har vært en større økning i rentenettoen i forhold til 2009 og frem til 2013 i de alliansefrie sparebankene enn i alliansebankene, men om en ser dette i forhold til veksten blir bildet litt annerledes.

Figur 6: Resultat etter tap

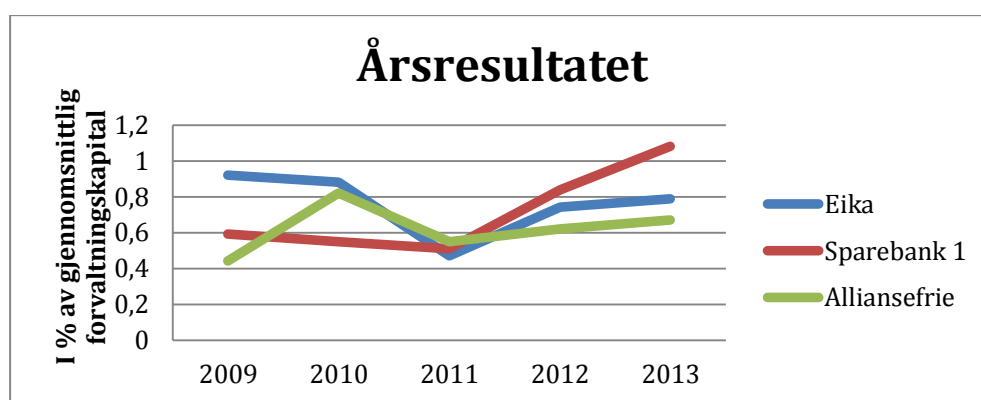
Utviklingen i resultat etter tap har vært omtrent lik i alle gruppene gjennom hele perioden. I 2011 fikk alle et kraftig fall som følge av taps nedskrivninger etter anbefalinger fra finanstilsynet, og som følge av det rekordlave rentenivået dette året.

Utvalget av Sparebank 1 banker gjør det noe bedre enn de andre to gruppene gjennom hele perioden, mens de alliansefrie sparebankene og Eika bankene har et likere resultat.

Ut fra den horisontale analysen viser årsresultatet at alle sparebankene gjorde det veldig bra i 2013. Eika sparebankene hadde i 2010 og 2011 et lavere årsresultat enn i 2009, men i 2013 har de hatt en stor oppgang og er nesten på samme nivå som de var i 2009.

Sparebank 1 sparebankene og de alliansefrie hadde også et noe lavere resultat i 2011, men i 2012 og 2013 har det vært en stor økning fra 2009.

En ser ingen tendenser i dette nøkkeltallet til at lønnsomheten har gått ned som en følge av kapitalkravene, og dette samsvarer med hva flertallet som responderte på spørreundersøkelsen svarte. Se avsnitt 5.2.

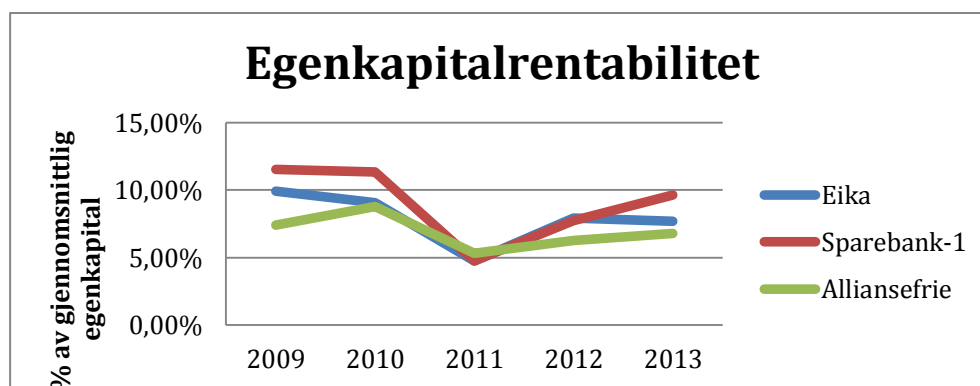
Figur 7: Årsresultatet

Figur 7 viser årsresultatet i prosent av den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen. En ser også her at i 2011 fikk alle gruppene et kraftig fall i resultatet.

Siden 2011 har det vært en stor økning i alle gruppene, men en ser at linjen til Sparebank 1 bankene har en brattere helning enn Eika bankene og de alliansefrie sparebankene.

Denne figuren viser noe av det samme bilde som den horisontale analysen gjorde. De alliansefrie sparebankene hadde i 2010 en økning i årsresultatet på 32 %, og det kan en se av den bratte linjen opp fra 2009 til 2010.

Ut fra den vertikale analysen har alle gruppene også hatt en økning i prosentandel av årsresultatet i forhold til renteinntektene de to siste årene.

Figur 8: Egenkapitalrentabiliteten

Egenkapitalrentabiliteten kan gi et feilaktig bilde av lønnsomheten i sparebankene i følge Bachmann & Hanstad(2013). I forhold til andre bedrifter ligger egenkapitalrentabiliteten vanligvis på et lavere nivå i sparebankene og dette skyldes at egenkapitalposten i balansen ikke er så veldig stor i sparebankene.

I forhold til de økte kravene fra myndighetene kan sparebanker som har gjort ulike tiltak for å øke sin egenkapital, se ut som de er mindre lønnsomme enn de sparebankene som ikke har gjort noen tiltak (Bachmann & Hanstad, 2013).

Sparebankene selv bruker verdien på dette tallet til å sammenligne seg med andre sparebanker, og de har som formål at egenkapitalrentabiliteten etter skatt skal ligge på omtrent samme nivå som de sparebankene som de sammenligner seg med.

I følge spørreundersøkelsen i avsnitt 5.2 sammenligner de seg med de bankene som har omtrent samme størrelse som de selv og/eller med de som er i samme allianse eller i et annet samarbeid.

I følge figur 8 har Sparebank 1 bankene hatt en stor økning fra 2011 og det vises av den bratte kurven i figuren. Eika bankene sin egenkapitalrentabilitet økte frem til 2012, men en kan se en liten nedgang i 2013.

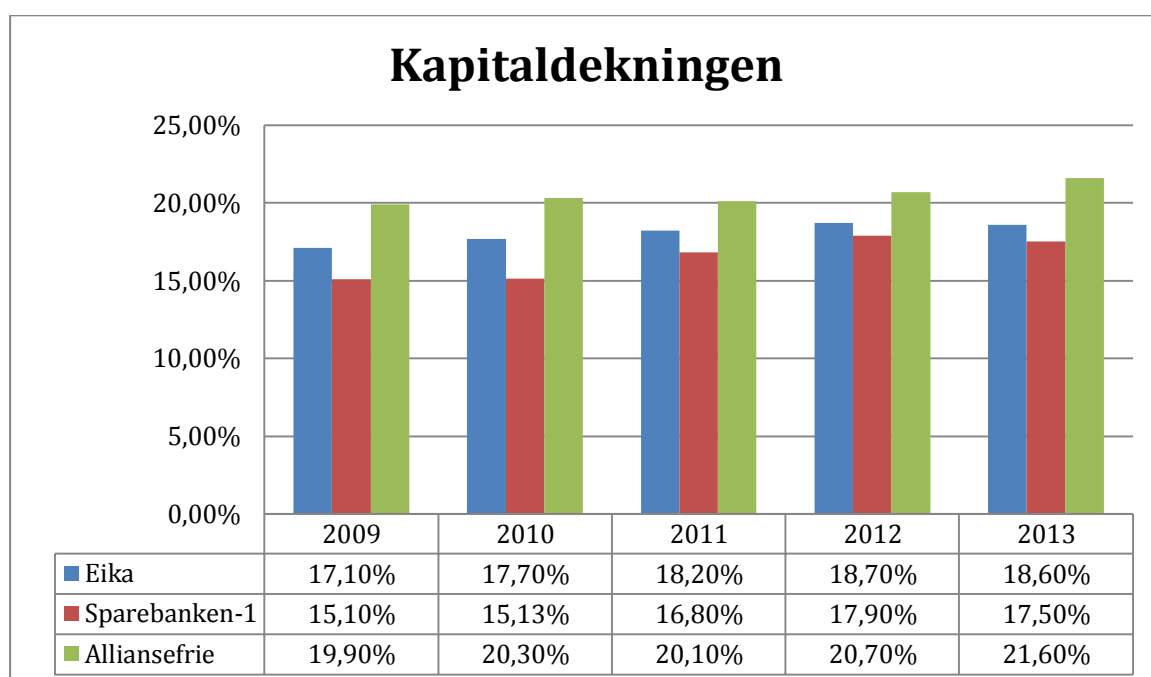
De alliansefrie sparebankene har hatt en jevn økning siden 2011, men en ser at denne linjen er noe slakere enn alliansebankene sine linjer.

6.6 Kapitalkravene

Jeg vil utfra resultater fra spørreundersøkelsen, intervjuene og de ulike analysene som er blitt utført besvare delspørsmål 3 i dette avsnittet.

3. *Har lønnsomheten til de mellomstore sparebankene i utvalget blitt påvirket av de nyeste kravene fra myndighetene om økt egenkapital for å styrke soliditeten?*

Nedenfor viser en figur hvordan kapitaldekningen er i de alliansefrie sparebankene, Eika-gruppen og Sparebank 1-gruppen.

Figur 9: Kapitaldekningen

Denne figuren viser at alle de tre gruppene tilfredsstillte de høyeste kravene fra myndighetene i dag og de alliansefrie sparebankene har en noe høyere kapitaldekning enn alliansebankene. Kapitalkravene har hatt en liten reduksjon i 2013 i forhold til 2012, og det kan tyde på at sparebankene er fornøyd med den kapitaldekningen de har i dag.

Alle sparebankene i utvalget tilfredsstillte allerede kapitalkravene for 2016, og de ligger til og med over maks kravet for systemviktige banker. Utfra det og resultatene sparebankene har oppnådd kan en ikke si at kapitalkravene har påvirket sparebankene negativt, men derimot ser det heller ut som de nærmer seg samme lønnsomhet som de hadde i 2010.

6.7 Resultater fra T-testene

Ved å teste om det er signifikante forskjeller mellom nøkkeltallene i året 2013 til de alliansefrie sparebankene og alliansebankene, har jeg satt opp disse to hypotesene:

$$H_0 : \mu = \mu_0$$

$$H_1 : \mu \neq \mu_0$$

T-test utført i Excel viser at:

Nøkkeltall	P-verdi	Hypotese
Driftskostnader i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital	0,227511349=22,75%	H0 beholdes
Rentenetto i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital	0,826240589=82,62%	Ho beholdes
Resultat etter tap i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital	0,06222=6,22%	Ho beholdes under tvil siden 5 % er grensen på p-verdien for å bli beholdt
Resultat for regnskapsåret i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital	0,106388225=10,63%	Ho beholdes
Egenkapitalrentabiliteten etter skatt	0,372790386=37,27%	Ho beholdes

Disse resultatene viser at det ikke er noen signifikante forskjeller mellom de alliansefrie sparebankene og alliansebankene.

Det er utført en tosidig test som er strengere enn en ensidig test, og dette gjør at jeg konkluderer med at det er ingen signifikante forskjeller.

7. Konklusjon

Jeg har gjennom denne oppgaven ønsket å finne svar på om det er forskjeller mellom de alliansefrie sparebankene og alliansebankene, og undersøke hvordan utviklingen har vært i sparebankbransjen de fem siste årene og samtidig finne ut om hvordan sparebankene blir påvirket av de nye kapitalkravene.

Jeg har utført ulike typer analyser og gjennomført både spørreundersøkelse og intervjuer for å kunne besvare problemstillingen i denne oppgaven.

«Er de alliansefrie sparebankene like lønnsomme som alliansebankene?»

I 2013 hadde alle tre gruppene i utvalget veldig gode resultater, og utfra analysene som er blitt utført kan en antyde at de alliansefrie sparebankene er like lønnsomme som alliansebankene. Fra 2010 har de alliansefrie hatt et bedre resultat enn sparebankene i utvalget fra Eika gruppen, og i 2011 hadde de også et bedre resultat enn både Eika gruppen og Sparebank 1 gruppen.

De alliansefrie sparebankene sier at de velger bevisst å være utenfor alliansene på grunn av selvstendighet og fleksibilitet, og spesielt det å være selvstendig ser ut til å være en viktig faktor for alliansebankene.

Det kan også virke som at de alliansefrie sparebankene er mer kostnadseffektive enn alliansebankene utfra analysene, noe som er overraskende siden det å være kostnadseffektiv ofte er en stordriftsfordel en kan oppnå ved å være med i en allianse.

En årsak til det kan være at alle alliansefrie sparebankene i utvalget er med i samarbeidet DSS, og det kan dermed virke som at de kan oppnå noen av de samme stordriftsfordelene som alliansebankene gjennom dette samarbeidet.

Omgivelsene til sparebankene burde være preget av sterk konkurranse, men det kan virke som at det er de største sparebankene som bestemmer hvordan rentenivået i bankene skal være.

Den siste tiden har sparebankene vært preget av nye kapitalkrav, og mye av fokuset i sparebankene har vært å sette seg inn i alle de nye reglene og tilfredsstillende kravene.

Det er for tiden veldig lav styringsrente, men på bakgrunn av de økte kravene til kapitaldekning i bankene kan det virke som at sparebankene ikke har valgt å sette ned utlånsrenten.

Sparebankene i Norge er solide, og de ble ikke veldig hardt rammet av finanskrisen.

Finanstilsynet er likevel forsiktige og har utført noen grep for å sikre soliditeten i bankene ved å innføre kapitalkrav til sparebankene.

For å tilfredsstillere kravene satser de aller fleste sparebankene på økt inntjening, mens noen få har valgt tiltak som å utstede egenkapitalbevis, ta opp ansvarlig lån eller opptak av fondsobligasjoner.

I et fremtidsperspektiv kommer det nok fortsatt til å være fokus på soliditet og lønnsomhet i sparebankene, og det kommer også til å bli mer fokus på likviditeten. Likviditetskravene kan muligens påvirke lønnsomheten til sparebankene mer enn kapitalkravene har gjort frem til nå.

Sparebankbransjen er en veldig spennende bransje og det er mye som skjer i omgivelsene rundt sparebankene i disse dager. Det hadde vært veldig interessant og sett hvordan utviklingen i sparebankene er om noen år, og hvordan de nye likviditetskravene kan komme til å påvirke lønnsomheten og resultatene til sparebankene.

Litteraturliste

- Bankenes sikringsfond (2014). *Bankene styrker seg ytterligere i 2013*. Hentet fra <http://www.bankenessikringsfond.no/no/Hoved/Nyheter/sparebankenes-regnskaper-pr-4kvartal-2013/>.
- Bachmann, H.,S. & Hanstad, T.,B.(2013). *Lønnsomhet i norske sparebanker En studie av forklaringer til lønnsomhetsvariasjon*. Hentet fra http://www.snf.no/Files/Filer/Publications/R12_13.pdf.
- Eika(2014). *Eika alliansen*. Hentet fra <https://eika.no/om-oss>.
- Finansdepartementet (2011). *Samfunnsansvar i finansnæringa*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/nn/dep/fin/Dokument/proposisjonar-og-meldingar/stortingsmeldingar/2011-2012/meld-st-24-20112012/4.html?id=681406>.
- Finansdepartementet (u.å.). *Høring-Beregningsgrunnlag for kapitalkrav*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/pages/38273207/kapitalkrav.pdf>.
- Finansdepartementet(2010). *Finansmarknadsmeldinga 2010*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/nn/dep/fin/Dokument/proposisjonar-og-meldingar/stortingsmeldingar/2010-2011/meld-st-21-20102011/2/3.html?id=640706>.
- Finansdepartementet(2014). *Nasjonalbudsjettet 2014*. Hentet fra <http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2014/Dokumenter1/Budsjettdokumenter/Nasjonalbudsjettet-2010/Meld-St-1/3-Den-ekonomiske-politikken/36-Opplegget-med-motsyklisk-kapitalbuffer/>.
- Finanstilsynet(u.å.). Hentet fra www.finanstilsynet.no.
- Finanstilsynet (2011). *Retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for lån til boligformål*. Hentet fra http://www.finanstilsynet.no/Global/Venstremeny/Rundskriv_vedlegg/2011/4_kvartal/Rundskriv_29_2011.pdf.
- Finanstilsynet(2009). *Krav til konsesjon*. Hentet fra <http://www.finanstilsynet.no/no/Bank-og-finans/Banker/Tilsyn-og-overvakning/Krav-til-konsesjon/>.
- Finanstilsynet(2012). Rapportering av kapitaldekning. Hentet fra http://www.finanstilsynet.no/PageFiles/15522/Veiledning_kapitaldekning_v12_201206.pdf.

Forskrift om årsregnskap for banker mv. (1998). *Forskrift om årsregnskaper m.m. for banker, finansieringsforetak og morselskap for slike*. Hentet 14.Mai 2014 fra <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1998-12-16-1240?q=forskrift+sparebank>.

Gram,T.(u.å.). *Christiania sparebank*. Hentet fra http://snl.no/Christiania_Sparebank.

Haugesund sparebank(2013). *Om oss*. Hentet fra <https://www.haugesund-sparebank.no/wps/wcm/connect/37938f00436553c093acb3db204c4077/Årsrapport+2013.pdf?MOD=AJPERES>.

Hoff, K.G.(2009). *Strategisk økonomistyring*.Oslo:Universitetsforlaget.

Hælbek, M.(2011). *Statistikk Kort og godt*. Oslo: Universitetsforlaget.

IKT forskriften (2009). *Forskrift om bruk av informasjons-og kommunikasjon teknologi*. Hentet 13.Mai 2014 fra <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-05-21-630>.

Johannessen, A., Christoffersen, L. Og Tufte,P.A.(2011). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. Oslo:Abstrakt forlag.

Kotler,P.(2005). *Markedsføringsledelse*.Oslo:Gyldendal norsk forlag.

Kristoffersen, T.(2010). *Årsregnskapet-en grunnleggende innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kristoffersen,T.(2008). *Regnskapsteori*. Bergen:Fagbokforlaget.

Langberg, Ø.K.(2014). *Bankfest på din bekostning*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/okonomi/Bankfest-pa-din-bekostning-7509096.html#.Uz3TQhbDt3u>.

Langli,J.C.(2010). *Årsregnskapet*. Oslo:Gyldendal norsk forlag.

Maynard,J.(2013).*Financial accounting,reporting & analysis*.United kingdom:Oxford university press.

Meinich, P. og Munthe, P.(u.å.). *Forretningsbank*. Hentet fra <http://snl.no/forretningsbank>.

Mogstad,T.,L.,M.& Nisted, I,M. (u.å.) Hentet den 12.Mai 214 fra <http://ndla.no/nb/node/93370>

Myrdal,C. & Støyva,G.(2011, 19.september). *Regelverksendringer -hybridkapital og store engasjementer*. Hentet fra <http://www.bankenessikringsfond.no/PageFiles/26185/G.%20Støyva%20og%20Chr.Myrdahl%20-%20Regelverksendringer%20-%20hybridkapital%20og%20store%20engasjementer.pdf>.

Olsen, Ø.(2013). *Du må ta regningen for bankenes kapitalkrav*. Hentet fra <http://www.nrk.no/okonomi/du-ma-betale-bankens-kapitalkrav-1.11438548>.

Rognsaa, A. (2003). *Prosjektoppgaven*. Oslo: Universitetsforlaget.

Smarte penger(u.å.). *Styringsrenten*. Hentet fra <http://www.abcnyheter.no/faktainnhold/diverse/090922/styringsrenten>.

- Solberg , (2011, 15.september). *Årtusenets laveste rente*. Hentet fra <http://www.nettavisen.no/na24/3230214.html>.
- Sparebank 1 Gruppen AS(u.å.). *Om oss*. Hentet fra <https://pressesenter.sparebank1.no/om-sparebank1/>.
- Sparebankforeningen(2006). *Rammevilkårutvalgets innstilling*. Hentet fra http://www.regjeringen.no/upload/FIN/fma/rammevilkarutvalgets_innstilling.pdf.
- Sparebankforeningen(2014). *Sparebankgrupperinger*. Hentet fra <http://www.sparebankforeningen.no/id/1493>.
- Sparebankforeningen(u.å.). *Sparebankenes strukturutvikling 1960-2004*.Hentet fra <http://www.sparebankforeningen.no/id/4754>
- Sparebankforeningen(u.å.). *Egenkapitalbevis*. Hentet fra <http://www.sparebankforeningen.no/id/1079>.
- Syvvertsen,B.D.(2012). *Sammenligning av nordiske og norske banker basert på ulike soliditetsmål*. Hentet fra http://www.norges-bank.no/pages/88779/Aktuell_kommentar_rev_2012_9.pdf.

Vedlegg

Vedlegg 1

Intervjuguide Haugesund Sparebank

Intervju med økonomisjef Kåre Gullhaug.

Introduksjonsspørsmål

1. Hvor lenge har du vært økonomisjef i Haugesund Sparebank?
2. Jeg har tatt utgangspunkt i årene etter finanskrisen i oppgaven min, men ble dere hardt rammet?
3. Dere har vokst mye i løpet av de siste 5 årene. Tenker dere at det kan være en ulempe knyttet til det å bli enda større?(At dere kan bli for store i forhold til relasjonen til kundene).

Nøkkelspørsmål

4. Dere har valgt å være en alliansefri bank. Hva er hovedårsaken til det?
5. Dere har et samarbeid i dag med 8 andre banker, DSS. Dette gir dere mulighet til å redusere kostnadene deres ved for eksempel IT-systemer. Men hva er forskjellen på å være med i dette samarbeidet kontra å være med i en allianse?
6. Vurderer dere å fusjonere med andre banker eller å bli med i en allianse i nærmeste fremtid?
7. Når ble dere opplyst om de økte kravene til kapitaldekning som trådte i kraft i Juli 2013?
8. Har det vært utfordringer knyttet til de økte kravene til kapitaldekning fra myndighetene for dere , siden dere var så solide på forhånd?
9. Hvilke konkrete tiltak har dere gjort eller vil gjøre for å kunne holde en stabil vekst i økningen frem til 2016? De vil fortsette å øke inntjeningen
10. Vurderer dere å utstede egenkapitalbevis?
11. I forhold til kapitalkravene hadde jeg forventet at lønnsomheten til bankene skulle gå litt ned. Men i de bankene som har lagt ut sin årsrapport så ser jeg ingen tendenser til det. Og dere har gjort det veldig bra i 2013. Men hva kan det skyldes tror du? For tidlig? At mange banker er veldig solide?

- 12.** Dere har hatt gode resultater de siste 5 årene og da spesielt de 2 siste årene, men i 2011 var det en nedgang i resultatet i alle banker. Flere skriver i sin årsrapport at dette skyldes økte tapsnedskrivninger på bakgrunn av brev fra finanstilsynet. Kan du si noe om hva som var årsaken til dette brevet og hvilke konkrete følger det fikk for bankene?
- 13.** Resultatet etter tap har hatt en bedre utvikling de siste årene i de alliansefrie bankene enn i alliansebankene. Tror du at dette kan skyldes at de alliansefrie bankene er mer opptatt av personlig service til sine kunder?
- 14.** Når det gjelder tap på utlån var dette veldig stort i 2012 og 2013 i forhold til tidligere år ,og også i forhold til andre banker. Kan du si noe om årsaken til det? Og vurderer dere å innføre noen tiltak for å stagnere denne utviklingen?
- 15.** Siden 2009 har de alliansefrie sparebankene i gjennomsnitt hatt en stor økning i .provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester, mens kostnadene har vært stabile. Har det vært et satsingsområde å fokusere på andre banktjenester enn vanlig innskudd og utlån spesielt de siste årene?
- 16.** Jeg har analysert nøkkeltall frem til 2012, og dere ligger over eller nær gjennomsnittet til de alliansefrie bankene i mitt utvalg. Er det disse bankene dere ser det mest naturlig å sammenligne dere med? Eller er det alle de mellomstore sparebankene?
- 17.** Vil det bli aktuelt for dere å bytte fra standardmetoden til IRB metoden?

Avslutning

- Noen spørsmål eller innspill?
- Takke for intervjuet

Vedlegg 2

Intervjuguide Skudenes & Aakra sparebank

Intervju med økonomisjef Håvard Fidjeland.

Introduksjonsspørsmål

1. Hvor lenge har du vært økonomisjef i Haugesund Sparebank?
2. Jeg har tatt utgangspunkt i årene etter finanskrisen i oppgaven min, men ble dere hardt rammet?
3. Hvis ja, ble det iverksatt noen konkrete tiltak for å komme seg ut av krisen?

Nøkkelspørsmål

4. Dere har valgt å være en alliansefri bank. Hva er hovedårsaken til det?
5. Hvilke fordeler vil du si at det har det vært frem til i dag ved å være en alliansefri bank? Er det også noen ulemper?
6. Har de økte kravene til kapitaldekning fra myndigheten fått dere til å endre på synet deres om å være alliansefri ?
7. Vurderer dere å fusjonere med andre banker eller å bli med i en allianse i nærmeste fremtid?
8. Når ble dere opplyst om de økte kravene til kapitaldekning som trådte i kraft i Juli 2013?
9. Når begynte dere prosessen med å implementere de økte kravene i budsjettet?
10. Dere er den eneste av ikke-alliansebankene med gjennomsnittlig forvaltningskapital på under 10 mrd., som har valgt å utstede egenkapitalbevis. Hva er hovedårsaken til at dere valgte denne løsningen for å tilfredsstille de økte kapitalkravene?
11. Dere har hatt gode resultater de siste 5 årene og da spesielt de 2 siste årene, men i 2011 var det en nedgang i resultatet i alle banker. Flere skriver i sin årsrapport at dette skyldes økte tapsnedskrivinger på bakgrunn av brev fra finanstilsynet. Hva var årsaken til dette brevet og hvilke konkrete følger fikk det for bankene?
12. Resultatet etter tap har hatt en bedre utvikling de siste årene i de alliansefrie bankene enn i alliansebankene. Tror du at dette kan skyldes at de alliansefrie bankene er mer opptatt av personlig service til sine kunder
13. Siden 2009 har de alliansefrie sparebankene i gjennomsnitt hatt en stor økning i provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester, mens kostnadene har vært stabile.

Har det vært et satsingsområde å fokusere på andre banktjenester enn vanlig innskudd og utlån de siste årene?

14. Alliansefrie sparebanker har en større andel innskudd kunder enn alliansebankene. Hva kan dette skyldes?
15. Angående sammenligning med andre banker. Er det størrelse dere ser på da eller om de også er alliansefrie?
16. Rentenettoen er noe høyere i Skudenes Og Åkra sparebank høyere enn gj.snitt i de alliansefrie. Har dere høyere rente?
17. Hvilke valgmuligheter har en angående egenkapitalkrav ?
18. Hvorfor tar ikke flere sparebanker opp ansvarlig lån?

Avslutning

- Noen spørsmål eller innspill?
- Takke for intervjuet

Vedlegg 3

Spørreundersøkelsen

Hei.

Jeg er student ved Høgskolen Stord/Haugesund og holder på å skrive en bacheloroppgave om sparebanker. Jeg har i den forbindelse utarbeidet en kort spørreundersøkelse angående allianse samarbeid og de økte kravene til kapitaldekning.

Dere er med i mitt utvalg av sparebanker hvor alle fører etter NGAAP og som i 2012 hadde en forvaltningskapital mellom 3 og 10 mrd. Det vil derfor være til stor hjelp om du vil bruke noen minutter til å svare på spørreundersøkelsen.

Klikk på linken nedenfor for å svare:

<http://freeonlinesurveys.com/s.asp?sid=6qднеqn4c8gxc01441875>

På forhånd tusen takk for at du tok deg tid.

Mvh

Janne Kristin Hansen

1. Er dere medlem av en allianse?

Ja

Nei

2. Hvis dere ikke er med i en allianse, vurderer dere å bli det i nærmeste fremtid?

Ja

Nei

Vet ikke

Annet (Spesifiser)

3. Hvis dere er medlem av en allianse, er det på grunn av:

(Du kan velge flere svaralternativer)

Trygghet

Reduserte kostnader

Effektivitet

Samhold

Ikke relevant

Annet (Spesifiser)

4.Hvis dere er en alliansefri bank, er det på grunn av:

(Du kan velge flere svaralternativer)

Fleksibilitet

Selvstendighet

Ikke relevant

Annet (Spesifiser)

5.Vurderer dere å fusjonere med andre banker på bakgrunn av de økte kravene til kapitaldekning som trådte i kraft 1.juli 2013?

Ja

Nei

Vet ikke

Annet (Spesifiser)

6.Hvilke konkrete tiltak har dere gjort i forhold til å tilfredstille de økte kravene fra myndighetene om kapitaldekning?

(Du kan velge flere svaralternativer)

Økt inntjeningen

Tatt opp ansvarlig lån

Utstedt egenkapitalbevis

Ingen konkrete tiltak

Annet (Spesifiser)

7.Vurderer dere noen av disse tiltakene i nærmeste fremtid?

(Du kan velge flere svaralternativer)

Ta opp ansvarlig lån

Utstede egenkapitalbevis

Nei, ingen av de nevnte tiltakene

Annet (Spesifiser)

8.Prøver dere å oppnå de samme kravene til ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital som de systemviktige bankene har/vil få?

Ja

Nei

Vet ikke

Annet (Spesifiser)

9. Ved sammenligning av nøkkeltall med andre sparebanker, hvilken gruppe av sparebanker er det dere sammenligner dere med?

(Du kan velge flere svaralternativer)

Samme størrelse(forvaltningskapital)

Samme allianse

Samme samarbeid(annet enn allianse)

Annet (Spesifiser)

10. I forhold til hvordan kapitaldekningen beregnes, hvor mange prosent ligger den risikovektede balansen på hos dere?

Under 40%

Mellom 40 og 45%

Mellom 46 og 50%

Mellom 51 og 55%

Mellom 56 og 60%

Over 60%

Vet ikke

Annet (Spesifiser)

11. Har dere merket noen tendenser til at lønnsomheten har gått ned på bakgrunn av de økte kapitalkravene?

Ja

Nei

Annet (Spesifiser)

Vedlegg 4

Nøkkeltall-analyse

Eika-alliansen

Sparebank 1-alliansen

De alliansefrie sparebankene

År:	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009
Drifts- kostna- der i % av GFK	1,40	1,41	1,37	1,31	1,45	1,57	1,60	1,49	1,34	1,51	1,18	1,15	1,18	1,10	1,26
Total- renta- bilitet	-	1,79	0,52	2,02	2,22	-	1,37	1,03	1,03	1,80	-	1,08	0,92	1,33	1,22
Rente- netto	1,84	1,84	1,83	1,87	1,95	1,97	1,84	1,80	1,80	1,77	1,84	1,93	1,88	2,04	2,14
Res.- etter tap	1,10	0,91	0,82	1,22	1,03	1,40	0,99	0,71	1,13	1,14	0,95	1,14	1,03	1,53	1,50
Egen- kapital- renta- bilitet	7,68	6,28	5,31	8,80	-	9,65	7,93	4,78	9,09	-	6,81	7,73	4,75	11,34	-

Vedlegg 5

Vertikal analyse av resultatregnskap og balanse

	Eika-alliansen					Sparebank 1-alliansen					De alliansefrie sparebankene				
Res.-regn.	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009
Midl. forv.k. (GFK)	4228	4202	4029	3901	3760	4891	4605	4451	4189	3967	5631	5202	4886	4621	4329
Renteinnt.	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Rentekostn.	56 %	57 %	73 %	57 %	61 %	53 %	56 %	73 %	53 %	56 %	56 %	57 %	100 %	54 %	56 %
Netto	44 %	43 %	73 %	43 %	39 %	47 %	44 %	73 %	47 %	44 %	44 %	43 %	77 %	46 %	44 %
Utb.og andre innt.	4 %	1 %	6 %	3 %	1 %	5 %	5 %	8 %	7 %	3 %	1 %	1 %	2 %	1 %	1 %
Prov. innt.	18 %	13 %	20 %	12 %	10 %	21 %	17 %	24 %	15 %	13 %	9 %	8 %	15 %	8 %	8 %
Prov. kostn.	3 %	2 %	5 %	3 %	3 %	2 %	1 %	3 %	2 %	2 %	2 %	2 %	3 %	2 %	2 %
Netto Endr. gev/ tap (oml)	3 %	2 %	-2 %	4 %	8 %	5 %	2 %	-5 %	5 %	9 %	1 %	1 %	0 %	1 %	4 %
And.d rifts- innt.	0 %	1 %	1 %	1 %	2 %	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %
Sum	22 %	16 %	21 %	16 %	18 %	30 %	23 %	25 %	25 %	24 %	12 %	9 %	14 %	10 %	11 %
Sum lønn/ adm. kostn.	27 %	26 %	44 %	24 %	25 %	29 %	28 %	46 %	23 %	24 %	22 %	22 %	41 %	22 %	23 %
Avskr. mv.	1 %	1 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	1 %	1 %	4 %	1 %	3 %	1 %	1 %
Andre drifts- kostn.	7 %	6 %	10 %	6 %	5 %	7 %	7 %	9 %	6 %	6 %	3 %	3 %	7 %	4 %	4 %
Sum	35 %	33 %	55 %	32 %	32 %	37 %	37 %	58 %	31 %	31 %	28 %	27 %	50 %	27 %	29 %
Driftr es.før tap	32 %	26 %	38 %	28 %	25 %	40 %	31 %	40 %	41 %	37 %	33 %	25 %	41 %	29 %	27 %
Tap på utlån og gar. mv.	2 %	3 %	6 %	3 %	3 %	6 %	5 %	13 %	6 %	7 %	5 %	4 %	5 %	2 %	4 %
Nedsk r./rev. tap/ge v(anl)	3 %	0 %	3 %	-2 %	-3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	-3 %	0 %
Res. etter tap	27 %	23 %	29 %	27 %	25 %	33 %	26 %	27 %	35 %	31 %	23 %	21 %	35 %	30 %	23 %
Skatt på ord res.	8 %	7 %	11 %	7 %	6 %	8 %	6 %	8 %	8 %	7 %	7 %	7 %	11 %	8 %	7 %
Årsres	19 %	16 %	24 %	20 %	20 %	26 %	20 %	19 %	27 %	24 %	16 %	15 %	25 %	22 %	17 %

Balans.	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009
Forv.k.	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Kont.fo rdr.sent ral bank	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	1 %	0 %	2 %	1 %	1 %	3 %	4 %	3 %	5 %	5 %
Netto utlån/fo rdr.kre d. inst.	3 %	3 %	4 %	3 %	2 %	6 %	5 %	6 %	4 %	5 %	4 %	3 %	4 %	3 %	1 %
Brutto	82 %	81 %	80 %	81 %	82 %	83 %	86 %	85 %	88 %	85 %	85 %	86 %	85 %	85 %	88 %
Neds. ind. lån	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Neds. på grup. av lån	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Netto	82 %	80 %	79 %	81 %	81 %	82 %	85 %	84 %	87 %	84 %	84 %	86 %	85 %	84 %	88 %
Serti.og obl.mv.	11 %	11 %	11 %	10 %	10 %	4 %	4 %	3 %	4 %	5 %	16 %	5 %	6 %	5 %	3 %
Aksjer og and.mv	4 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	2 %	2 %	3 %	3 %	2 %	2 %	2 %	2 %	1 %
Eierint. tilkn. selsp.k ons.	0 %	0 %	0 %	1 %	0 %	2 %	2 %	2 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Varige driftsm.	1 %	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %
Andre eiend.	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Gjeld til kreditt- inst.	2 %	2 %	4 %	5 %	8 %	0 %	1 %	1 %	3 %	5 %	2 %	2 %	3 %	4 %	6 %
Innsk.fr a kunder	73 %	70 %	67 %	64 %	62 %	69 %	66 %	64 %	60 %	61 %	72 %	72 %	73 %	74 %	71 %
Gjeld utst. verdi- pap.	15 %	17 %	18 %	20 %	19 %	18 %	20 %	23 %	26 %	22 %	15 %	14 %	12 %	11 %	10 %
Annen gjeld /forpl.	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %	1 %	1 %
Ansv.lk ap.	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %
Sum gjeld	91 %	90 %	90 %	90 %	90 %	89 %	88 %	89 %	89 %	90 %	90 %	90 %	89 %	89 %	89 %
innsk.e genkap.	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	10 %	10 %	10 %
Opptj. E.K.	10 %	10 %	9 %	9 %	9 %	11 %	11 %	11 %	11 %	10 %	10 %	10 %	10 %	10 %	10 %
Sum E.K +Gjeld	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Vedlegg 6

Horisontal analyse av resultatregnskapet og balansen

Res.- regn.	Eika alliansen					Sparebank 1-alliansen					De alliansefrie sparebankene				
	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009
Midl. forv.k. (GFK)	12 %	12 %	7 %	4 %	100 %	23 %	16 %	12 %	6 %	100 %	30 %	20 %	13 %	7 %	100 %
Renteinnt.	4 %	7 %	-41 %	-5 %	100 %	7 %	4 %	-40 %	-6 %	100 %	23 %	15 %	-39 %	-2 %	100 %
Rente-kostn.	-6 %	-1 %	-29 %	-12 %	100 %	1 %	4 %	-22 %	-11 %	100 %	23 %	17 %	9 %	-4 %	100 %
Netto	16 %	15 %	9 %	4 %	100 %	13 %	5 %	-1 %	0 %	100 %	23 %	14 %	6 %	2 %	100 %
Utb.og andre innt.	250 %	0 %	200 %	150 %	100 %	83 %	83 %	67 %	100 %	100 %	200 %	0 %	100 %	100 %	100 %
Prov. innt.	82 %	41 %	18 %	12 %	100 %	69 %	31 %	-12 %	4 %	100 %	57 %	36 %	21 %	7 %	100 %
Prov-kostn.	-20 %	-20 %	0 %	0 %	100 %	33 %	0 %	233 %	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %
Netto Endr. gev/ tap (oml)	-64 %	-71 %	-114 %	-57 %	100 %	-41 %	-76 %	-135 %	-53 %	100 %	-63 %	-75 %	-100 %	-63 %	100 %
Andre drifts-innt.	-67 %	-33 %	-67 %	-67 %	100 %	-50 %	-50 %	-50 %	-50 %	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	100 %
Sum	26 %	-10 %	-32 %	81 %	100 %	32 %	0 %	-40 %	-2 %	100 %	23 %	-9 %	-27 %	-14 %	100 %
Sum lønn/ adm. kostn.	-2 %	-6 %	-10 %	-20 %	100 %	26 %	21 %	13 %	-11 %	100 %	18 %	11 %	7 %	-7 %	100 %
Avskr. mv.	-33 %	-33 %	-33 %	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %	400 %	50 %	50 %	50 %	100 %
Andre drifts-kostn.	33 %	22 %	11 %	0 %	100 %	27 %	27 %	0 %	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %	-13 %	100 %
Sum	7 %	7 %	0 %	-7 %	100 %	28 %	-10 %	10 %	-7 %	100 %	20 %	9 %	5 %	-7 %	100 %
Driftre s.før tap	30 %	7 %	-12 %	5 %	100 %	14 %	-14 %	-36 %	4 %	100 %	51 %	10 %	-6 %	6 %	100 %
Tap på utlån og gar. mv.	-20 %	0 %	20 %	-20 %	100 %	0 %	-31 %	8 %	-23 %	100 %	71 %	14 %	-14 %	-57 %	100 %
Nedskr ./rev. tap/gev (anl)	-220 %	-100 %	-160 %	-40 %	100 %	0 %	0 %	0 %	100 %	100 %	0 %	0 %	2 %	-5 %	100 %
Res.eter tap	7 %	-5 %	-33 %	2 %	100 %	17 %	-12 %	-47 %	10 %	100 %	20 %	7 %	-9 %	27 %	100 %
Skatt på ord res.	56 %	33 %	22 %	22 %	100 %	14 %	-7 %	-36 %	7 %	100 %	23 %	15 %	0 %	15 %	100 %
Årsres.	-3 %	-15 %	-29 %	-3 %	100 %	15 %	-13 %	-52 %	7 %	100 %	23 %	6 %	-6 %	32 %	100 %

Balans.	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009
Forv.k.	12 %	8 %	7 %	4%	100 %	27 %	14 %	13 %	7 %	100 %	27 %	20 %	12 %	6 %	100 %
Kont. fordr. på sentral banker	-91 %	-3 %	-12 %	-6,5 %	100 %	137 %	-22 %	219 %	-15 %	100 %	-24 %	-6 %	-25 %	8 %	100 %
Netto utlån /fordr. kreditt - inst.	26 %	53,5 %	90,7 %	22,1 %	100 %	34 %	9 %	25 %	-28 %	100 %	237 %	148 %	181 %	140 %	100 %
Brutto	12 %	7,3 %	4,2 %	3,7 %	100 %	23 %	15 %	13 %	11 %	100 %	22 %	17 %	8 %	2 %	100 %
Nedskr på ind.lån	-15 %	-7,7 %	7,7 %	0,0 %	100 %	56 %	106 %	125 %	38 %	100 %	15 %	-15 %	-31 %	-38 %	100 %
Nedskr på gruppe r av lån	17 %	16,7 %	8,3 %	0,0 %	100 %	-23 %	-8 %	-8 %	4 %	100 %	23 %	15 %	15 %	23 %	100 %
Netto	12 %	7,3 %	4,1 %	3,6 %	100 %	23 %	15 %	13 %	11 %	100 %	22 %	18 %	9 %	2 %	100 %
Sertifi- kater /obl. mv.	22 %	18,7 %	18,4 %	4,9 %	100 %	8 %	-12 %	-32 %	-10 %	100 %	131 %	68 %	83 %	42 %	100 %
Aksjer og andele r mv.	20 %	-7,9 %	-4,7 %	-0,8 %	100 %	47 %	-14 %	-33 %	9 %	100 %	91 %	54 %	36 %	38 %	100 %
Eierint . tilkn. selsk/k ons.- selsk.	-77 %	123,1 %	0,0 %	69,2 %	100 %	164 %	9 %	158 %	-18 %	100 %	0 %	340 %	100 %	0 %	100 %
Varige drifts- midl.	14 %	-9,1 %	-4,5 %	0,0 %	100 %	71 %	71 %	38 %	0 %	100 %	0 %	-4 %	0 %	-11 %	100 %
Andre eien- deler	-23 %	-40,9 %	-18,2 %	-18,2 %	100 %	47 %	-59 %	66 %	0 %	100 %	33 %	5 %	10 %	5 %	100 %
Gjeld til kreditt -inst.	-77 %	-77,9 %	-41,6 %	-38,0 %	100 %	-100 %	-77 %	-69 %	-50 %	100 %	-67 %	-60 %	-42 %	-35 %	100 %
Innsk. kunder	30 %	22,5 %	14,7 %	7,1 %	100 %	44 %	24 %	18 %	6 %	100 %	28 %	22 %	15 %	10 %	100 %
Gjeld utst.av verdi- papire r	-13 %	-6,4 %	0,5 %	9,0 %	100 %	6 %	4 %	18 %	23 %	100 %	78 %	58 %	25 %	8 %	100 %
Annen gjeld og forpl.	-7 %	-52,3 %	0,0 %	2,3 %	100 %	-2 %	-40 %	-23 %	-15 %	100 %	2 %	-50 %	-7 %	-7 %	100 %
Ans.lå n kapital	23 %	3,2 %	0,0 %	0,0 %	100 %	17 %	17 %	17 %	0 %	100 %	60 %	29 %	-2 %	-21 %	100 %
Sum gjeld	11 %	6,6 %	6,5 %	3,5 %	100 %	25 %	13 %	13 %	6 %	100 %	27 %	20 %	12 %	6 %	100 %
Sum innsk. Egenk.	0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Opptj. E.K.	28 %	19,8 %	11,9 %	7,8 %	100 %	37 %	26 %	16 %	12 %	100 %	29 %	21 %	14 %	9 %	100 %

